

ШЛЯХ ДО СВОБОДИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ:

Звіт про Актуальні Потреби України під Час Війни

ФОНД WORLD FOR UKRAINE (W4UA)
ЗВІТ САМІТУ 2023

ПРО ФОНД W4UA

Фонд World for Ukraine (W4UA) - це неурядова організація, основною метою якої є інтеграція та підтримка зусиль неурядових організацій, місцевих та центральних органів влади, а також корпоративних суб'єктів на благо українського народу. З початку повномасштабного вторгнення в Україну Фонд організував дві масштабні конференції, які зібрали понад 2 000 учасників з різних секторів для зміцнення співпраці, обміну ідеями та підвищення обізнаності про зусилля, що докладаються в Україні. В рамках цих заходів відбулося понад 80 панельних дискусій та семінарів, що охоплювали теми від гуманітарної та психологічної допомоги, соціального житла, реконструкції, працевлаштування внутрішньо переміщених осіб до дезінформації та відповідальності за воєнні злочини.

Більше інформації: www.w4ua.com

ПОДЯКА

Фонд W4UA дякує спікерам Саміту W4UA 2023, чия активна участь у панельних дискусіях та обмін досвідом лежать в основі цього звіту. Ми хотіли б висловити особливу подяку організаціям, які ретельно підготували та з ентузіазмом модерували панельні дискусії та воркшопи, що відбулися на Саміті (в алфавітному порядку): Axelo, Центр інформаційної стійкості, Місто Жешув, Corporate Connections, Рада Європи, Dignity, Eastern Circles, Integrites, Mediciner, Національна психологічна асоціація України, Інститут Пілецького, Проект НАДІЯ, Регіональний центр прав людини, Task Force Antal, Український дім у Перемишлі, Ukraine Focus та 361 Firm. Організатори також дякують майже 70 партнерам, завдяки підтримці яких Саміт W4UA 2023 став можливим.

ПАРТНЕРИ ЗВІТУ:

Наступні партнери надали підтримку у підготовці та розповсюдженні звіту, однак зміст звіту є незалежним авторством Фонду "World for Ukraine".

Honorary Patronage of
SGH Rector

ВІДСКАНУЙТЕ QR-КОД, ЩОБ ЗАВАНТАЖИТИ ЗВІТ

Варшава, лютий 2024

Написано Клаудією Клоновською, Войцехом Квілецькі, Лією Шуберт, Наталією Єгоровець

Дизайн Якуба Ковальські

ЗМІСТ

ВІДГУКИ	4
РЕЗЮМЕ	6
РЕКОМЕНДАЦІЇ	7
ВСТУП - ЗАДОВОЛЕННЯ МІНЛИВИХ ПОТРЕБ	11
РОЗДІЛ 1. ГУМАНІТАРНА СИТУАЦІЯ	12
1.1. Не залишити нікого осторонь	13
1.2. Лінія фронту	13
1.3. Втома від війни	14
1.4. Технологічні інновації	14
РОЗДІЛ 2. КОДЕКС ЕТИКИ	16
РОЗДІЛ 3. ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я	20
3.1. Психологічна підготовка	21
3.2. Діти	21
3.3. Люди похилого віку	22
3.4. Ветерани	23
РОЗДІЛ 4. ПРАВОСУДДЯ	24
4.1. Відповідальність за воєнні злочини	25
4.2. Відшкодування збитків потерпілим	26
4.3. Компенсації бізнесу	26
4.4. Депортація дітей	27
РОЗДІЛ 5. ЕКОНОМІКА	28
5.1. Іноземні інвестиції	29
5.2. Працевлаштування	30
5.3. Жінки в бізнесі	31
РОЗДІЛ 6. ВІДБУДОВА	32
6.1. Інфраструктура	33
6.2. (Соціальні) програми забезпечення житлом	33
6.3. Критична інфраструктура під ударом	35
РОЗДІЛ 7. ДЕЗІНФОРМАЦІЯ	36

ВІДГУКИ

Сергій Кривогуз

радник Міністра у справах ветеранів України

Ми щиро вдячні за запрошення взяти участь у Саміті W4UA. Ми глибоко цінуємо можливість поспілкуватися з лідерами думок, отримати уявлення про останні події та співпрацювати над інноваційними рішеннями.

Ми усвідомлюємо важливість Саміту W4UA та його вплив на зміцнення співпраці, обмін знаннями та прогрес у сферах наших спільних інтересів. Для мене є привілеєм бути частиною цього зібрання, і я зобов'язуюсь брати активну участь у всіх аспектах саміту, щоб максимально використати цей цінний досвід.

Михотілиб висловити нашу вдячність не лише за запрошення, але й за зусилля та відданість, які команда організаторів доклала, щоб зробити цей захід можливим. Ваше прагнення до досконалості є очевидним, і я впевнений, що Саміт W4UA мав приголомшливий успіх у підтримці України.

Дякуємо за цю безцінну можливість і сподіваємося на плідну співпрацю в майбутньому.

Павел Коваль

уповноважений уряду Польщі з питань підтримки відновлення України

Цей звіт є узагальненням досягнень Саміту "Світ для України", в якому мені випала нагода взяти участь. Ця подія відіграла важливу роль: з одного боку, вона нагадала нам про величезну гуманітарну трагедію, яка досі впливає на Україну, а з іншого - ми обговорили можливості та виклики, пов'язані з розбудовою економічної та соціальної співпраці між нашими країнами. У Варшаві, Кракові та Гданську ми не чуємо сирен з Києва, тому легко забути, що війна в Україні щодня приносить трагічні жертви у вигляді вбитих, поранених і травмованих людей. Відбувається постійна багатовекторна російська агресія, яка має на меті знищити не лише вільну Україну, але й європейську систему безпеки, що забезпечує мир для всіх нас, в тому числі і для поляків. Саме про це був саміт "Світ для України". Ви тримаєте в руках актуальний список викликів, які стоять перед Україною і всіма нами.

Дякуємо за цю безцінну можливість і сподіваємося на плідну співпрацю в майбутньому.

Конрад Фійолек

Президент міста Жешув

Саміт World For Ukraine - це велика зустріч громадянського суспільства, спрямована на допомогу Україні. Я дуже радий, що він проходить у Жешуві, який займає центральне місце на карті міжнародних зусиль, спрямованих на підтримку боротьби нашого сусіда. Я також радий, що зміг взяти почесний патронат над цим заходом, і що мені випала нагода взяти участь у ньому в ролі панеліста. Серед іншого я говорив про те, наскільки необхідно вибудовувати синергію між адміністрацією та громадянським суспільством, що ми робили в Жешуві "до того, як це стало модно". Запроваджені нами механізми широкої громадської участі побудували довіру, що призвело до надзвичайної залученості мешканців у часи надзвичайної гуманітарної кризи, яку ми раніше навіть не могли собі уявити. Цей звіт Фонду W4UA є ще однією цеглинкою у зміцненні цих механізмів. Це підсумок сотень цінних експертних думок, які прозвучали у вересні 2023 року під час Саміту W4UA. Запрошую вас прочитати та зробити практичні висновки.

Павел Коваль

уповноважений уряду Польщі з питань підтримки відновлення України

Цей звіт є узагальненням досягнень Саміту "Світ для України", в якому мені випала нагода взяти участь. Ця подія відіграла важливу роль: з одного боку, вона нагадала нам про величезну гуманітарну трагедію, яка досі впливає на Україну, а з іншого - ми обговорили можливості та виклики, пов'язані з розбудовою економічної та соціальної співпраці між нашими країнами. У Варшаві, Кракові та Гданську ми не чуємо сирен з Києва, тому легко забути, що війна в Україні щодня приносить трагічні жертви у вигляді вбитих, поранених і травмованих людей. Відбувається постійна багатовекторна російська агресія, яка має на меті знищити не лише вільну Україну, але й європейську систему безпеки, що забезпечує мир для всіх нас, в тому числі і для поляків. Саме про це був саміт "Світ для України". Ви тримаєте в руках актуальний список викликів, які стоять перед Україною і всіма нами.

РЕЗЮМЕ

Цей звіт W4UA містить низку рекомендацій для неурядових організацій, українських та іноземних урядів, ЗМІ та компаній, спрямованих на задоволення потреб та посилення реагування цих суб'єктів на війну, що триває в Україні. Звіт ґрунтується на результатах понад 35 панельних дискусій, презентацій та воркшопів, що відбулися 28-29 вересня 2023 року в Жешуві-Ясьонці, Польща. Звіт виходить у світ у час, коли гуманітарна ситуація в Україні стабілізується, партнерства між секторами продовжують формуватися, а усвідомлення гуманітарних та економічних потреб зростає. Водночас, звіт додає цінності, висвітлюючи точку зору експертів і практиків щодо необхідних удосконалень поточної діяльності, допомоги знехтуваним і вразливим групам, прогалин у законодавстві про охорону здоров'я, а також зростаючої потреби у міжсекторальній співпраці для протидії російській дезінформації та подолання втоми від війни.

Розділ 1 обговорює поточну гуманітарну діяльність в Україні та згадує про належну допомогу **вразливим групам**, щоб ніхто не залишився поза увагою, зокрема люди з інвалідністю, солдати і ветерани, які повертаються додому, жертви воєнних злочинів і торгівлі людьми, діти з аутизмом і люди похилого віку. У цьому розділі також представлено стратегії для НУО, які працюють на **лінії фронту**, щодо підвищення їхньої безпеки, а також описано, як НУО можуть сприяти подоланню втоми від війни, ділячись **автентичними українськими історіями**. Нарешті, в цьому розділі розглядаються **наявні технології** та платформи, які можуть модернізувати комунікацію та адміністрування гуманітарної допомоги в Україні.

Розділ 2 підвищує обізнаність про відповідальну та етичну поведінку неурядових організацій, що працюють в Україні, висвітлюючи принципи Кодексу етики, які підвищують ефективність гуманітарних зусиль і сприяють прозорості та підзвітності.

Розділ 3 містить багато інформації про **психічне здоров'я** дітей, людей похилого віку та ветеранів. У цьому розділі пропонуються стратегії адаптації українських освітніх процесів для полегшення травми дітей, підкреслюється важливість адаптації гуманітарних програм до потреб літніх людей, які тривалий час залишалися поза увагою, а також розглядаються поточні виклики, що стоять перед **реінтеграцією** та **реабілітацією** ветеранів війни. У цьому розділі також містяться критичні зауваження щодо необхідності адаптації професії **психолога** та підвищення рівня знань батьків і вчителів про психічне здоров'я дітей.

Розділ 4 розглядає воєнні злочини, скоєні в Україні, та надає пропозиції щодо підвищення ефективності національних і міжнародних **механізмів відповідальності**. Пропонується **підхід, орієнтований на потерпілих**, для забезпечення належного відшкодування збитків, що дозволить їм реінтегруватися в суспільство, а також окреслюються можливості **компенсації збитків**, завданих підприємствам, які постраждали від війни. Висвітлено нагальні питання **репатріації українських дітей**, які були незаконно депортовані до Росії, та запобігання потраплянню дітей до російських програм перевиховання.

Розділ 5 аналізує перешкоди та можливості для іноземних інвестицій в Україні. Тут підкреслюється важливість забезпечення відповідної зайнятості для українських біженців та її переваги для їхньої інтеграції в суспільство приймаючої країни. Нарешті, в цій главі обговорюються позитивні зміни у ставленні суспільства до жінок на керівних посадах в Україні.

Розділ 6 окреслює виклики та рішення для української інфраструктури сьогодні та після російської агресії. Обговорення охоплюють **зусилля з відбудови, політику соціального житла, пошкодження енергетичної інфраструктури** та ініціативи зі сталого житлового будівництва. Акцент робиться на задоволенні нагальних потреб, сприянні співпраці та адвокації довгострокових стійких рішень.

Розділ 7 розглядає сучасну **дезінформаційну тактику** Росії. Доповідачі навели конкретні приклади дезінформаційних наративів і атак на критично важливу енергетичну інфраструктуру, а також запропонували багаторівневий підхід, який передбачає нагляд за платформами соціальних мереж, ідентифікацію порушників і заклик до міжнародних дій.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Цей розділ містить ключові рекомендації, зібрані за групами зацікавлених сторін: гуманітарні організації, український уряд, іноземні уряди, корпорації та ЗМІ. Більш детальну інформацію про кожну рекомендацію можна знайти у відповідних розділах нижче.

ГУМАНІТАРНІ ОРГАНІЗАЦІЇ:

1. Використовуйте місцеві ресурси, місцевий персонал та створіть місцеву штаб-квартиру в Україні. Ознайомтеся з місцевими обмеженнями, такими як заморожені бюджети або нестача персоналу, і переконайтеся, що ваша підтримка ґрунтується на актуальних потребах. Розуміння ситуації на місцях має важливе значення для надання правильної підтримки і допоможе впорядкувати процеси, зменшити витрати та покращити довгострокову операційну спроможність вашої організації.

2. Уникайте посередників. Доставляйте допомогу безпосередньо кінцевим реципієнтам, щоб забезпечити ефективність, знизити витрати та уникнути неефективного управління.

3. Працюючи на передовій, регулярно оцінюйте ризики та будьте непередбачуваними. Зберігайте сувору конфіденційність оперативних даних, таких як розташування складів, маршрути та розклади руху, і зменшуйте вразливість на місцях. Швидкість і гнучкість знижує ризик цілеспрямованих атак. Підтримуйте відкриті канали зв'язку з іншими організаціями, що працюють у цьому регіоні, щоб скористатися досвідом один одного.

4. Співпрацюйте з місцевою владою, цивільною чи військовою, для обміну інформацією, контактами та координації зусиль. Для довгострокової співпраці розгляньте можливість підписання меморандуму про взаєморозуміння, що включає кодекси поведінки, протоколи комунікації та зворотного зв'язку, фінансове партнерство, а також спільні обов'язки та ресурси. Якщо організації припиняють свою діяльність або коригують її, забезпечте сталу передачу знань і навичок місцевій адміністрації, щоб гарантувати безперервність роботи. Організуйте спільні семінари та тренінги з місцевою владою та беріть участь в адвокації спільної політики.

5. Використовуйте "центри незламності". Ці центри були створені українським урядом для забезпечення електроенергією, теплом, водою та гуманітарними ресурсами. Їх використання дозволяє організаціям забезпечити стабільний розподіл продуктів харчування та охопити ширшу аудиторію.

6. Налагодьте робочі стосунки з місцевими постачальниками енергії, щоб підтримувати обмін інформацією про будь-які перебої майже в режимі реального часу. Проактивна комунікація сприятиме швидкому реагуванню.

7. Запровадьте циклічні механізми зворотного зв'язку з бенефіціарами. Оскільки потреби можуть швидко змінюватися, реагування на отримані відгуки має важливе значення для того, щоб допомога залишалася актуальною та своєчасною. Цього можна досягти за допомогою регулярних опитувань, оцінок впливу або інтерв'ю з бенефіціарами.

8. Спрямуйте зусилля зі збору коштів на відомих, авторитетних донорів. Залежність виключно від дрібних донорів може призвести до фінансової нестабільності в періоди втоми від війни. Відомі донори, як національні, так і міжнародні, забезпечують необхідну стабільність для підтримки проєктів з довгостроковими цілями.

9. Підпишіть Кодекс етики, що встановлює правила прозорості та підзвітності. Це підвищить обізнаність, покращить авторитет організації, підвищить довіру донорів та забезпечить дотримання правових норм. Розгляньте можливість підписання спільного Кодексу етики, ініційованого Фондом World for Ukraine, Ukraine Focus та Центром стратегічних та міжнародних досліджень.

10. Ведіть детальний облік діяльності організації та всієї наданої допомоги. Також документуйте всі спільні зусилля, фіксуйте історії успіху, отримані уроки та вплив реалізованих проєктів. Обмін звітами з муніципальною владою, донорами, ЗМІ та місцевою громадою зміцнює довіру, сприяє прозорості та забезпечує підзвітність.

11. Боріться з торгівлею людьми. Поставте в пріоритет як надання ресурсів та якісної допомоги постраждалим, так і впровадження активних профілактичних та інформаційних кампаній для боротьби з торгівлею людьми в майбутньому.

12. Зверніть увагу на унікальні потреби людей похилого віку. Пропонуйте послуги, які належним чином вирішуватимуть проблеми, що непропорційно впливають на людей похилого віку: інвалідність, соціальна ізоляція, деменція, відсутність навичок роботи з технологіями, які заважають їм звертатися по допомогу.

13. Залучайте громади мігрантів до діалогу, щоб зрозуміти їхні потреби та спільно шукати рішення. Налагоджуйте міцні зв'язки з українською діаспорою, чії мовні навички та культурні знання є безцінними в кризових ситуаціях.

14. Зробіть так, щоб увесь персонал, особливо новобранці, пройшли комплексну підготовку з питань безпеки.

Наголошуйте на важливості уникнення поспішних, непідготовлених дій, які можуть поставити під загрозу операції та життя людей. Боріться з втомою волонтерів за допомогою програм подяки, забезпечуйте постійну емоційну підтримку та пропонуйте регулярні перевірки.

15. Допомогайте збирати докази воєнних злочинів. Співпрацюйте з іншими зацікавленими сторонами та урядом, щоб допомогти переслідувати злочинців та захищати жертв злочинів.

16. Боріться з дезінформацією та пропагандою. Поширення достовірної, фактичної інформації про поточну ситуацію може допомогти протидіяти шкідливим наративам.

17. Регулярно переглядайте технологічні можливості, щоб зробити роботу вашої організації більш ефективною та адаптуватися до мінливого контексту. Впроваджуючи технології, не забувайте аналізувати та зменшувати потенційні ризики.

18. Використовуйте лише перевірену інформацію та уникайте репостів російської дезінформації. Використовуйте перевірені джерела інформації, взаємодійте з кластерами ООН та міжнародними форумами, а також налагоджуйте партнерство з технологічними компаніями для ефективного виявлення та протидії дезінформації.

19. Організуйте семінари або тренінги з написання грантових заявок та подачі заявок на фінансування. Цей досвід авторитетних організацій може допомогти меншим місцевим організаціям в Україні краще орієнтуватися в міжнародному фінансовому середовищі та отримати необхідні фінансові ресурси.

УКРАЇНСЬКИЙ УРЯД:

20. Плануйте довгострокову психологічну підтримку. Оскільки проблеми психічного здоров'я можуть проявлятися через тривалий час після пережитої травми, організуйте довгострокове стабільне фінансування програм з охорони психічного здоров'я, щоб забезпечити їхнє продовження після війни. Посиліть співпрацю між українськими психологами та урядом для усунення прогалин у законодавстві про психічне здоров'я, а також виступайте за підвищення заробітної плати, щоб усунути тіньові виплати та сприяти прозорості в медичній сфері.

21. Інвестуйте у прискорену психологічну підготовку, в тому числі шкільних вчителів. Враховуючи дефіцит психологів та тривалість їхньої освіти, розгляньте можливість створення спрощеної інтенсивної навчальної програми для потенційних психологів та сприяйте безбюрократичному залученню студентів університетів, які вивчають психічне здоров'я, до роботи. Крім того, забезпечте підготовку вчителів

з питань психічного здоров'я для створення психологічно сприятливого середовища в школах та інших навчальних закладах.

22. Сприяйте залученню ветеранів до цивільного життя. Це включає інтеграцію в різні сектори, такі як економіка, муніципалітети, громадянське суспільство та бізнес, а також надання психологічної підтримки травмованим війною.

23. Інвестуйте в телемедицину. Це передбачає інвестиції в необхідну інфраструктуру та навчання медичних працівників ефективній телемедичній комунікації для подолання розриву, спричиненого мовними та культурними відмінностями.

24. Створіть систему відшкодування збитків від воєнних злочинів на основі підходу, орієнтованого на жертву. Потерпілі повинні самі визначати, яку допомогу, коли і як вони хочуть отримати. Створіть належну систему координації репарацій із залученням громадянського суспільства.

25. Внесіть зміни до правової системи для полегшення переслідування за міжнародні злочини. Змініть правила судочинства, щоб забезпечити більш тривалий період судового переслідування, знайдіть ефективні механізми компенсації бізнесу за збитки, понесені в результаті війни, і розгляньте більш гнучку політику розсекречення доказів, щоб полегшити переслідування російських воєнних злочинів і боротися з російською пропагандою.

26. Перегляньте та доопрацюйте зміст освіти, зокрема підручники, щоб вилучити з них травмонебезпечні матеріали. Травмоінформований підхід до освіти має впроваджуватися на всіх етапах розвитку.

27. Посиліть політичні зусилля для повернення депортованих українських дітей. Якщо їхнє повернення неможливе негайно, вже зараз було б корисно отримати список імен депортованих дітей.

28. Дбайте про потреби людей похилого віку. Це включає в себе реалізацію програм з деменції для підвищення обізнаності про цю хворобу, оскільки вона непропорційно вражає старше покоління.

29. Створіть центри обміну даними. Ці установи мають надавати прозорий і справжній доступ до даних для контролю з боку організацій громадянського суспільства, журналістів і науковців, щоб протидіяти фейковим новинам і підвищувати обізнаність про російську пропаганду.

30. Надайте пріоритет захисту вразливих груп у цифровому просторі. Однією з груп, якою часто нехтують, є військовослужбовці, які особливо вразливі до шкідливого впливу дезінформації, в тому числі небезпечної радикалізації, через свою професійну соціальну ізоляцію в умовах "закритості".

31. Підтримуйте програми, які протидіють російській дезінформації за кордоном. Підтримуйте інформаційні ініціативи з глобальним охопленням, такі як програми, орієнтовані на іспаномовні країни, франкомовні країни Африки, а також турецьку та арабську аудиторії.

32. Підтримуйте гуманітарні організації на передовій розвідувальною інформацією. Надавайте їм оцінку ризиків для оптимізації операцій. Підтримуйте відкриті канали зв'язку для адаптації допомоги до динамічних місцевих потреб, забезпечуючи обмін знаннями в режимі реального часу.

33. Надайте пріоритет будівництву підземних електромереж замість повітряних ліній електропередач, які є більш вразливими до руйнувань. Розширюйте та вдосконалюйте транскордонні електромережі з країнами-членами Європейського Союзу. Продовжуйте зусилля з уніфікації технічних стандартів електромереж із стандартами Європейського Союзу для полегшення експорту та імпорту енергоресурсів, а також сумісності при ремонті та технічному обслуговуванні.

34. Розробіть та оприлюдніть чіткий план після визволення для територій, які наразі перебувають під окупацією. Цей план має забезпечити швидке задоволення нагальних потреб після звільнення та швидку відбудову інфраструктури. Таким чином, основна увага має бути зосереджена на покращенні української інфраструктури, а не просто на її відновленні.

35. Розробіть комплексний план післявоєнної відбудови енергетичного сектору. Це включає забезпечення фінансування модернізації енергетичних систем, щоб зробити їх більш стійкими до майбутніх перебоїв і привести їх у відповідність до останніх технологічних досягнень.

36. Пріоритезуйте реконструкцію об'єктів інфраструктури, які задовольнятимуть базові потреби людини. Це стосується транспортної інфраструктури, зокрема мостів, та енергетичної інфраструктури. Надавайте пріоритети у відновленні України місцевим компаніям і приділяйте увагу відновленню довкілля та принципам ESG.

ІНОЗЕМНІ УРЯДИ:

37. Забезпечуйте рівномірний розподіл коштів між організаціями, що надають допомогу. Наразі місцеві організації отримують лише невелику частину доступного фінансування. Крім того, створіть список перевірених організацій та осіб, наприклад, мерів міст, які можуть бути надійними партнерами у використанні міжнародних фондів. Співпрацюйте з місцевими українськими НУО, щоб забезпечити надходження допомоги до цих перевірених одержувачів.

38. Дбайте про потреби у сфері психічного здоров'я тих українців, які живуть за кордоном. Забезпечуйте

надання відповідних послуг, які враховують мовні бар'єри та культурні відмінності.

39. Сприяйте працевлаштуванню українців. Забезпечуйте визнання українських кваліфікацій та організуйте мовну підготовку і підтримку в працевлаштуванні біженців. Це також передбачає протидію та запобігання всім проявам дискримінації щодо переміщеного населення в приймаючих країнах та пропаганду поваги, розуміння та солідарності з переміщеним українським населенням.

40. Знайдіть баланс між інтеграцією українських дітей в іноземні освітні системи та допомогою їм у збереженні зв'язку з Україною. Цього можна досягти, дозволивши українським вчителям навчати українських дітей за кордоном або дозволивши українським дітям складати українські іспити онлайн.

41. Звертайтеся за допомогою до міжнародних фінансових інституцій. Такі організації, як Європейський банк реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк, повинні розглянути можливість надання гарантій компаніям, які бажають інвестувати в Україну. Інтегруйте зусилля приватного сектору з механізмами державних закупівель для прискорення допомоги та реконструкції.

42. Вимагайте ратифікації Римського статуту. Міжнародні партнери, такі як Європейський Союз та окремі країни-члени, повинні чинити тиск на українську владу з метою зміни правової інфраструктури щодо розслідування міжнародних злочинів та ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду для спрощення позовів проти російських воєнних злочинців.

43. Посиліть міжнародне співробітництво у сфері протидії дезінформації. Накладайте санкції на країни й організації, відповідальні за поширення шкідливих наративів. Збільшіть фінансування НАТО, спеціально призначене для боротьби з дезінформацією.

44. Інформуйте громадськість і політичних діячів про російську дезінформацію. Уряди повинні пояснювати громадськості, чому певні економічні наслідки, такі як підвищення цін на газ, є наслідком вторгнення Путіна в Україну, і підвищення цін на газ може бути короткостроковою незручністю, що слугуватиме довгостроковій стабільності та безпеці. Запропонуйте політикам можливість брати участь у дискусіях з експертами для подолання втоми від війни.

45. Запобігайте використанню війни в Україні для досягнення політичних цілей під час виборчих кампаній. Підтримка різних політичних партій може допомогти запобігти використанню цих конфліктів для розколу країни.

КОРПОРАЦІЇ:

46. Ініціюйте кампанії з корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та жертуйте частину прибутку на допомогу постраждалим. Підтримка може включати допомогу "центрам незламності" та зимовим притулком, надання генераторів, палива, запчастин і ноу-хау для підтримки електромережі або покращення доступу до мобільного та незалежного інтернету, що є важливим для громад під час відключень електроенергії.

47. Інвестуйте в менші компанії, щоб боротися з корупцією знизу догори. Заохочуйте стартапи та менші компанії належним чином просувати себе та будувати репутацію, щоб викликати достатній інтерес інвесторів до власної країни.

48. Створіть спільні підприємства з українськими компаніями за кордоном. Дозвольте їм підтримувати діяльність, збирати ноу-хау та досвід. Використовуйте внутрішні страхові поліси для компаній, що інвестують в Україну, наприклад, нещодавні польські закони про внесення змін до закону про страхування експорту.¹

49. Готуйтеся до роботи в Україні заздалегідь. Іноземні компанії, що працюють в Україні, повинні бути частиною українського ринку і бажано мати кредитну історію, яку можна отримати, беручи участь в існуючих невеликих тендерах. Інвестуйте у вивчення української мови, щоб охопити більшу аудиторію.

50. Надавайте пріоритет прозорості та дійте швидко і рішуче у відповідь на загрози дезінформації. Це важливо для боротьби з корупцією, яка перешкоджає розвитку та відновленню, а також для уникнення поширення дезінформації, яка може спричинити значні економічні ризики. Фірми, що займаються соціальними мережами, повинні надавати суб'єктам, які борються з дезінформацією, доступ до відкритого коду, що дозволить їм зрозуміти динаміку каналів соціальних мереж, які використовуються для поширення зловмисної інформації. Проактивно інформуйте широку громадськість і співробітників про складнощі та небезпеки платформ соціальних мереж, а також підтримуйте платформи, що базуються на фактах і розвінчують фейкові новини.

51. Інвестуйте в технологічні рішення та співпрацюйте через відкриті джерела інформації. Однак пам'ятайте про ризики, пов'язані з використанням технологій, і намагайтеся максимально їх мінімізувати.

52. Використовуйте інвестиційний арбітраж, щоб вимагати відшкодування збитків. Це не найдешевший, але

найефективніший спосіб отримати компенсацію. Однак через високі витрати цей шлях має сенс лише в тому випадку, якщо збитки, яких ви зазнали, є значними.

МЕДІА:

53. Переоцініть традиційні методи перевірки фактів. Зосередьтеся на усуненні глибинних переконань і занепокоєнь, які посилюють привабливість певних дезінформаційних наративів. Залучайте експертів з різних галузей, таких як психологія, неврологія, антропологія та культурологія, і розширюйте їхні можливості. Позиціонуйте цих експертів як "довірених осіб правди", щоб відновити довіру та спрямувати громадськість до джерел, які заслуговують на довіру.

54. Інформуйте громадськість про тактику російської дезінформації, механізми роботи соціальних мереж та безпеку дезінформації. озбройте людей стратегіями стійкості, щоб вони могли оскаржувати контент, ставлячи запитання на кшталт: "Чому я це бачу? Кому вигідна моя віра в це?"

55. Зробіть українську боротьбу актуальною для аудиторії, щоб побороти втому від війни. Це може включати зв'язок із глобальними темами чи трендами або вивчення нових ракурсів та історій. Регулярно нагадуйте громадськості про історичні передумови, початок, причини та еволюцію тривалої війни в Україні.

56. Заохочуйте більше місцевої документації подій у режимі реального часу. Ці кадри можуть слугувати беззаперечним доказом того, що бойові дії тривають. Показуйте історії людей, яких безпосередньо торкнувся конфлікт, наприклад, солдатів на передовій та їхніх родин, щоб забезпечити автентичну перспективу та сприяти емпатії, заснованій на спільних цінностях, таких як хоробрість, винахідливість та стійкість.

57. Уникайте наративного вакууму. Після того, як дезінформаційний наратив розвінчано або спростовано, важливо негайно заповнити цей простір точною інформацією та наративами. В іншому випадку противники можуть скористатися цими прогалинами.

58. Включіть позитивні історії у ваші репортажі. Важливо показувати численні приклади позитивної співпраці, такі як реконструкція Бучі, де фінансування дійсно змінило ситуацію на краще. Також просувайте українську культуру, моду, їжу, щоб підтримувати позитивний фокус на історії та унікальності України.

¹ У липні 2023 року Сейм прийняв Закон про внесення змін до Закону про страхування експорту, гарантоване Державною скарбницею, та деяких інших законів. Він запроваджує два важливі для польських підприємців механізми - забезпечення платежів від іноземного суб'єкта господарювання на користь польського експортера та можливість для корпорації страхування експортних кредитів перестраховувати страхування, ризики якого не настали на території Польщі. Це надзвичайно важливі рішення для експортерів, які можуть сприяти подальшому збільшенню товарообігу з Україною. <https://www.wnp.pl/finanse/polskie-firmy-wysylaja-coraz-wiecej-towaru-na-ukraine-wazna-zmiana-w-ubezpieczeniach,777757.html>. З повною версією закону можна ознайомитися за посиланням: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2023.256.0001859,ustawa-o-zmianie-ustawy-o-gwarantowanych-przez-skarb-panstwa-ubezpieczeniach-eksportowych-oraz-niektorych-innych-ustaw.html>.

ВСТУП

ЗАДОВОЛЕННЯ МІНЛИВИХ ПОТРЕБ

Другий Саміт World For Ukraine (W4UA) відбувся 28-29 вересня 2023 року, що збіглося з 18-м місяцем триваючого конфлікту в Україні. Зібравши понад 700 учасників з урядового, неурядового та приватного секторів, Саміт став ключовим моментом для самоаналізу на тлі невинних втрат, яких війна завдає українському суспільству.

Попередній Саміт W4UA 2022 року став свідком сплеску активності громадянського суспільства, що спонукало численні організації, які зібрали значні індивідуальні жертви та динамічно адаптувалися до мінливих обставин, долучитися до участі в ньому. До Саміту 2023 року ландшафт помітно змінився. Менші організації, борючись зі зменшенням фінансування через зростаючу втому від війни, на жаль, припинили свою діяльність. Водночас більші організації зміцнили свої позиції, налагодивши міцні партнерства з місцевими органами влади та іншими неурядовими організаціями (НУО), що сприяло підвищенню організаційної стабільності та ефективності. Це дало їм змогу ефективно надавати допомогу, в тому числі на лінії фронту. Водночас іноземні НУО все частіше обирали пряму співпрацю з місцевими українськими партнерами та реципієнтами, отримуючи гуманітарну допомогу від місцевих виробників, тим самим роблячи внесок у регіональну економіку. Зростаючий досвід неурядових організацій допоміг місцевим органам влади використовувати свої ресурси для вирішення кризових ситуацій. Доповідачі під-

креслили ключову роль прозорої звітності, фінансового аудиту та антикорупційних заходів з огляду на важливу суспільну роль НУО.

Важливими пріоритетами залишаються задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), лікування психологічних травм, підтримка ветеранів війни, відновлення міст і посилення зусиль з розмінування. Гуманітарний ландшафт продовжує розвиватися, приділяючи все більше уваги реінтеграції сімей, які повертаються до своїх домів після переміщення, та солдатів, які повертаються до цивільного життя. У цьому виданні ми заглибилися в питання інтеграції психічного здоров'я в систему охорони здоров'я України та ретельно проаналізували далекосяжний вплив дезінформації на критично важливу інфраструктуру та наративи про війну.

У цьому комплексному звіті викладено результати багатогранних дискусій, проведених під час 35+ панелей Саміту W4UA 2023 року, що охоплюють гуманітарну ситуацію (Розділ 1), антикорупційні ініціативи (Розділ 2), психічне здоров'я (Розділ 3), ефективність правосуддя (Розділ 4), економічні міркування (Розділ 5), зусилля з відбудови (Розділ 6) та всепроникний вплив дезінформації (Розділ 7). Всюди підкреслюється внутрішня цінність і переваги, які можна отримати від сприяння міжсекторальній співпраці для вирішення складних викликів, що стоять перед Україною.

РОЗДІЛ 1.

ГУМАНІТАРНА СИТУАЦІЯ

У цьому розділі розглядаються мінливі гуманітарні потреби українського народу, висловлюються пропозиції для організацій, що працюють на лінії фронту, підкреслюється негативний вплив втоми від війни на жертви, а також описується позитивний вплив технологічних інновацій у гуманітарному секторі.

Панельна дискусія "Добробут людей похилого віку в Україні у фокусі". Зліва направо: Наталія Єгоровець (Фонд W4UA), Варвара Тертична (Благодійний фонд "Старенькі"), Ірина Шевченко (Незабутні), Христина Семеген-Бодак (Карітас Україна), Бріттані Армстронг (Українська ініціатива телемедицини), Валерія Палій (Національна психологічна асоціація України).

1.1. Не залишити нікого осторонь

Продовжуючи надавати гуманітарну допомогу, слід звертати увагу на принцип "нікого не залишити осторонь". Цей принцип передбачає, що донори, організації, уряди та партнери-виконавці повинні ретельно враховувати всіх осіб, які можуть постраждати від їхньої діяльності, без будь-якої дискримінації. Щоб підтримати такі зусилля, у цьому розділі висвітлено деякі соціальні групи, які спікери назвали особливо важливими. Цей перелік жодним чином не є вичерпним, оскільки принцип "нікого не залишити осторонь" вимагає ретельної оцінки груп і впливу на них кожної діяльності з урахуванням контексту.

Хоча діти, постраждали від війни, є реципієнтами значної кількості проектів гуманітарної та психологічної допомоги (див. розділ 3.2), спікери підкреслили важливість залучення їхніх батьків або опікунів до проектів допомоги. Це гарантує, що після завершення гуманітарних проектів діти отримують довготривалу підтримку з боку своїх родин. Олена Ніколаєнко ("Майбутнє України") також зазначила, що слід приділяти належну увагу дітям з особливими потребами, зокрема, дітям з аутизмом, які особливо страждають від переривчастої та онлайн-освіти.

Оскільки більшість проектів спрямовані на молоде покоління, кілька спікерів підкреслили важливість задоволення потреб людей похилого віку. Через обмежену мобільність багато хто з них не може або не хоче виходити з дому, навіть якщо вони перебувають на лінії фронту. Такі люди можуть потребувати спеціальної медичної допомоги і наражаються на серйозний ризик отримати травми, пов'язані з війною (див. розділ 3.3).

Психологічна допомога користується великим попитом серед усіх соціальних груп в Україні (див. розділ 3). Тим не менш, спікери відзначили важливість спеціалізованих програм для ветеранів та жертв воєнних злочинів. Ці групи особливо вразливі до травм, пов'язаних з війною, які можуть мати довготривалі наслідки, якщо їх не лікувати. Юлія Саченко (A21) також пояснила, що часто поза увагою проектів психологічної та гуманітарної допомоги залишаються жертви торгівлі людьми. Можливою причиною цього є відсутність достовірних звітів з цього питання через неможливість з упевненістю стверджувати, скільки людей постраждало від цього явища, поки постраждалі не повідомлять про себе, а також небажання урядів оприлюднювати свої оцінки, побоюючись публічного сорому. Тим не менш, як підкреслює Юлія Саченко і як обговорювалося в нашому попередньому звіті за 2022 рік, масштаб проблеми є значним і вимагає пропорційного реагування. Існує велика потреба в якісній допомозі постраждалим, з одного боку, та активних профілактичних і просвітницьких кампаніях для боротьби з торгівлею людьми в майбутньому, з іншого. Ініціативи

у сфері психічного здоров'я також повинні враховувати потреби українців, які проживають за кордоном, як тих, хто був вимушений переселитися, так і тих, хто жив за кордоном до війни, але чий сім'ї постраждали від військових дій, що тривають.

Нарешті, поточні та майбутні проекти реконструкції повинні реалізовуватися з урахуванням їхніх соціальних наслідків. Наприклад, потреби людей з обмеженими можливостями мають бути враховані при проектуванні.

1.2. Лінія фронту

Уздовж 1200-кілометрової лінії фронту розташовані сотні міст і сіл, де люди вирішили залишитися, незважаючи на постійну небезпеку російських атак. Ці райони потребують значної допомоги, включаючи найнеобхідніші речі, такі як їжа, одяг, ковдри, медикаменти, засоби гігієни та електрогенератори.

Надання допомоги поблизу лінії зіткнення є багатовимірним викликом для логістичних, адміністративних, фінансових, бухгалтерських питань, питань безпеки та управління персоналом. У світлі нападів на надавачів гуманітарної допомоги, які включають знищення складів і транспортних засобів та вбивства персоналу, фахівці-практики розробили стратегії для мінімізації небезпек. Однак спікери підкреслили, що повністю усунути ризик неможливо.

Серед заходів з мінімізації ризиків - суворе управління інформацією. Як підкреслює Крістін Антал (Task Force Antal), ніхто не знає, де розташовані їхні склади і де вони зберігають цінні медичні препарати. Деталі транспортування тримаються в таємниці до останнього моменту. Дуже важливо бути непередбачуваним і уникати шаблонів, які можна було б виявити. Транспортні засоби повинні часто змінюватися, склади повинні бути розкидані, а час розподілу - обмежений. Як приклад, Майкл Каппоні (Global Empowerment Mission, GEM) розповів, як його організації вдається розвантажити 300 палуб з вантажівки і роздати їх нужденним всього за 10 хвилин. За словами Віктора Шевченка (офіцер з логістики Сил територіальної оборони; генеральний директор логістичної компанії Zammeler), нічний час - найкращий для доставки, щоб уникнути бойових дій. Важливо також покладатися на досвідчений і надійний персонал. Новий персонал може нести ризики - поспішні і погано підготовлені дії можуть призвести до поранень, смертей і поставити під загрозу всю операцію. Не менш важливою є підтримка і розширення можливостей волонтерів, багато з яких відчувають значний стрес і вигорання.

Іншим важливим аспектом є налагодження зв'язків і постійне інформування, щоб розуміти мінливі потреби в різних місцях і в різний час. Підтримка тісних відносин з місцевими муніципалітетами, військовими та іншими організаціями на місцях має вирішальне значення. Оскільки в регіоні працює багато

організацій, дуже важливо спілкуватися з кінцевими реципієнтами, часто представленими муніципалітетами. Місцеві мери відіграють ключову роль у визначенні того, які товари є в надлишку, а яких бракує. Крім того, підзвітність має першорядне значення. GEM, наприклад, веде обширну документацію з підписами українських місцевих органів влади, які підтверджують точну кількість поставлених товарів. Частина їхньої політики наголошує на тому, щоб оминати посередників при наданні прямої допомоги. Як зазначає Андрій Добрянський (Український конгресовий комітет Америки), потреби швидко змінюються, тому постійний зворотній зв'язок є дуже важливим.

1.3. Втома від війни

Оскільки війна триває, багато зацікавлених сторін стурбовані втомою від війни, яку також називають "втомою від України", що проявляється в західних суспільствах. Цей термін описує відчуття відстороненості від конфлікту, що виникає внаслідок великої кількості негативних новин. Центр інформаційної стійкості вже помітив, що громадськість у сусідніх країнах, а також у Сполучених Штатах, більш неохоче очікує від своїх урядів підтримки України.

Причин втоми від війни багато. Чимало медіа-провайдерів втрачають інтерес до сюжетів з України. Особливо це пов'язано з появою нових кризових ситуацій, таких як збройний конфлікт в Ізраїлі та Газі. Відсутність новин з регіону може призвести до відчуття нормалізації, внаслідок якого аудиторія на Заході стає менш співчутливою. Однак, окрім впливу медійних циклів, втома від війни посилює цілеспрямована дезінформація, що проводиться Російською Федерацією. Стало очевидним, що Україна не зможе протистояти російській агресії без постійної підтримки з боку союзників, що передбачає політичну волю, яка не може бути досягнута без підтримки України з боку громадськості. Водночас, зростаюча втома від війни негативно впливає на всі форми індивідуальних, корпоративних та урядових грошових пожертв, які мають вирішальне значення для підтримки як військових, так і гуманітарних ініціатив. Як наслідок, втома від війни становить екзистенційну загрозу для України, яку використовує Росія.

Центр інформаційної стійкості, який відстежує дезінформацію в Інтернеті, зазначив, що спочатку ця дезінформація не привернула великої уваги на міжнародному рівні, що також було результатом невпинних зусиль президента Зеленського щодо ефективного донесення реалій війни. Перевірені фото та відео із зони бойових дій були доступні та широко поширювалися в Інтернеті, що призвело до відчуття культурної спорідненості та симпатії до України за кордоном. Однак, оскільки війна в Україні все рідше висвітлюється в західних ЗМІ, російська дезінфор-

мація працює в режимі 24/7, щоб посилити відчуття втоми та узгодити свої нарративи з поточними політичними подіями. За словами Євгена Федченка (Stop Fake), поширеними темами цілеспрямованої проросійської дезінформації є нарративи про те, що Україна неправильно поводить із західною зброєю, нерационально використовує фінансову допомогу, негативно зображує українських біженців та ставить під сумнів достовірність фото- та відеоматеріалів, на яких зображені російські звірства. Ці стратегії стають все більш децентралізованими завдяки використанню внутрішніх посередників, чий зв'язок з Росією часто менш очевидні. Доповідачі попередили, що міжнародна спільнота часто недооцінює підривний вплив таких операцій. У своєму документальному фільмі "Свобода у вогні" та під час дискусії Євгеній Афінеєвський поділився своїм занепокоєнням щодо зростаючої мілітаризації ЗМІ.

Даючи поради Україні щодо того, як найкраще протидіяти такій дезінформації, спікери наголошували на важливості не залишати нарративну порожнечу для російської дезінформації, а заповнювати її автентичними українськими історіями, щоб зберегти присутність України на міжнародній арені. Для цього спікери порадили Україні робити проактивні кроки у викритті неправдивої інформації та наданні достовірних доказів протилежного. Євген Федченко також запропонував встановити фізичну присутність у різних регіонах та різними мовами, щоб звернутися до ширшої аудиторії, наприклад, за допомогою іспаномовного хабу для іспанської та латиноамериканської аудиторії або контенту турецькою мовою. Оскільки Україна наразі має цінний досвід протидії дезінформації, спікери також закликали її ділитися досвідом з іншими країнами, щоб вони могли вчитися на ньому.

1.4. Технологічні інновації

У країні з 180 000 НУО та активним громадянським суспільством технології можуть допомогти координувати зусилля і звільнити організації від повторюваної паперової роботи, щоб вивільнити час для надання допомоги на місцях. Посилаючись на звіт, співавтором якого він є для ELRHS,² Антон Шевченко (ITF Enhancing Human Security) пояснив, що гуманітарна допомога всіх видів може отримати вигоду від інновацій. Він навів приклад схем грошової допомоги, які зіткнулися з багатьма проблемами в Україні, оскільки вони надаються через цифрові канали і в дуже великих масштабах. Технології можуть сприяти підвищенню ефективності таких зусиль, але необхідно більше досліджувати технічні рішення. Анжеліка Нокон (Tech to the Rescue) додала, що технології можуть змінити ситуацію головним чином у сфері комунікації: ефективні системи зв'язку можуть звільнити організації від ручної роботи, а механізми обміну інформацією, такі як інтерактивні карти, можуть покращити комунікацію щодо базових послуг для біженців та ВПО.

² Nigel Timmins and Anton Shevchenko (April 2023) Adaptive Innovation in the Ukraine Humanitarian Response: How Context, Leadership and Partnerships Matter. <https://www.elrha.org/wp-content/uploads/2023/05/Elrha-Ukraine-Case-Study-Report.pdf>

Tech to the Rescue об'єднує НУО, які потребують технічної допомоги, з бізнесом, який готовий інвестувати та запропонувати технічні рішення. З початку проекту до ініціативи долучилися 670 компаній та 207 НУО, які зараз спільно працюють над 130 проектами. "СпівДія" є ще одним прикладом того, як технології можуть бути використані для покращення комунікації. "СпівДія" - це найбільша благодійна платформа, яка з'єднує українців, що потребують допомоги, з відповідними державними та недержавними службами. Наразі системою користуються понад 40 організацій в Україні, і на сьогоднішній день вона допомогла більше мільйону людей. Система полегшила співпрацю між організаціями і може бути адаптована до різних донорів та потреб.

Ще один приклад ефективного використання технологій розповів Жан-Крістоф Боніс (Team4Humanity). У своєму проєкті він та його команда використовують 3D-друк для реконструкції будівель, наприклад, шкіл. Використовуючи цю інноваційну технологію, вони можуть надрукувати одну будівлю всього за 40 годин, що дозволяє їм прискорити процес відновлення України.

Окрім інноваційних технологій, що використовуються для обміну інформацією та відновлення інфраструктури, центральним питанням, що викликає занепокоєння в Україні, залишається розмінування. Наразі країна є найбільш забрудненою вибухонебезпечними предметами, набагато більше, ніж інші зони конфліктів у світі. Оскільки люди повертаються до своїх домівок, розмінування має важливе значення для забезпечення їхнього добробуту. Антон Шевченко зазначив, що технології можуть допомогти розмінуванню у багатьох аспектах. По-перше, вони можуть допомогти в навчанні людей, як поводитися при зустрічі з вибухонебезпечними предметами. Це можна зробити за до-

помогою цифрових інструментів, таких як доповнена реальність. По-друге, вони можуть допомогти тим, хто постраждав від нещасного випадку, наприклад, через психологічну підтримку. І нарешті, технології можуть допомогти з фактичним розмінуванням землі за допомогою роботизованих інновацій. Сюди входять датчики, що використовуються для виявлення мін під час тривалого технічного обстеження місцевості, інноваційні платформи для перенесення датчиків, механічне обладнання для розмінування, а також дистанційні машини або роботизовані рішення для очищення землі. Це особливо важливо через нестачу саперів і великі масштаби забруднення в країні. Інновації створили новий ринок для обладнання, однак нові технології повинні будуть пройти суворі процедури сертифікації та акредитації.

Співкери погодилися, що український уряд дуже підтримує та відкритий до нових технологій. Роман Британчук ("СпівДія") наголосив на важливості надання відкритих технологій, які можна дублювати та адаптувати до різних контекстів, щоб уникнути дублювання зусиль. Він запропонував співпрацювати з кластерами ООН, які можуть допомогти обмінюватися інформацією з більшістю організацій, що працюють у тій самій сфері, а також під час українських та міжнародних форумів. Співпраця, однак, є питанням не лише для неурядових організацій, але й має бути гарантована між бізнес-партнерами.

Дивлячись у майбутнє, доповідачі зазначили, що інноваційні технології можуть включати штучний інтелект для обміну інформацією, виявлення мін, використання в сільському господарстві, для оцінки збитків або втрат, а також для збору доказів воєнних злочинів. Однак, співкери погодилися, що небезпеки, які несуть в собі технології, також мають бути відповідним чином враховані, щоб запобігти порушенням безпеки, упередженням і зловживанням.

РОЗДІЛ 2.

КОДЕКС ЕТИКИ

Цей розділ містить інформацію про Кодекс етики, запропонований організаціям, що працюють в Україні, а також основні висновки щодо його головних цілей та переваг.

Брок Бірман (CEO, Ukraine Focus), один із засновників ініціативи, підписує інсталяцію з Кодексом етики.

Під час Саміту W4UA понад 60 організацій підписали Кодекс етики, що регулює їхню діяльність в Україні. Метою ініціативи є зміцнення громадянського суспільства, що працює в Україні, та підвищення їхньої обізнаності щодо відповідальної та етичної поведінки. Кодекс покликаний забезпечити ефективність зусиль з надання допомоги, одночасно підвищуючи прозорість і підзвітність. Кодекс також передбачає, що організації в Україні можуть відігравати важливу роль у забезпеченні належного інформування про випадки корупції.

Координаційний центр є спільною ініціативою Фонду "World for Ukraine", "Ukraine Focus", "Rotary International", "Разом", "Майбутнє для України", "Global Empowerment Mission", проєкту "Надія", "Let's do it Ukraine" та вашингтонського Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS).

Під час панельної дискусії на тему Кодекса етики спікери поділилися своїми різноманітними поглядами на важливість та актуальність впровадження організаціями принципів, викладених у документі. Спікери погодилися, що громадянське суспільство в Україні є гнучким, інноваційним та широко розповсюдженим, але отримало б вигоду від впровадження принципів Кодекса етики, щоб сприяти системі довіри, підзвітності та прозорості у наданні допомоги. Брок Бірман (Ukraine Focus) підкреслив, що окрім співпраці між неурядовими організаціями, ефективна комунікація, співпраця та

координація з усіма рівнями влади має вирішальне значення для забезпечення надання допомоги відповідно до поточних потреб та уникнення дублювання зусиль або недбалості певних груп. Юлія Мархель (Let's do it Ukraine) погодилася, що місцеві органи влади також повинні навчитися краще співпрацювати з НУО у критичні моменти.

Основною проблемою, яка наразі перешкоджає довірі до громадянського суспільства в Україні, є корупція. Як зазначив Даніель Рунде (Центр стратегічних та міжнародних досліджень), неправомірні дії однієї організації можуть вплинути на довіру донорів до всього громадянського суспільства України. За словами Джона Хьюко (Rotary International), активне залучення громадян до підписання петицій та протестів проти корупційних ініціатив є прикладом того, як громадянське суспільство може сприяти підзвітності та прозорості в управлінні. Антикорупційні заходи, вжиті українським урядом, також були визнані важливими подіями. Шамс Асаді (Віденська міська рада) зазначила, що боротьба з корупцією, яку активно розпочала Україна, є першим кроком на шляху до членства в Європейському Союзі і тісно пов'язана з покращенням ситуації з правами людини в Україні. Юлія Дарницька (Чернігівська міська рада) окреслила практичне рішення, за допомогою якого НУО можуть отримати рекомендаційний лист від міської ради, який слугуватиме підтвердженням їхньої доброчесності при подачі заявок на гранти та у відносинах з донорами.

Кодекс Етики для організацій, що працюють в Україні

Прагнучи забезпечити ефективність зусиль з надання допомоги та продемонструвати свою відданість принципам прозорості, підзвітності та викорінення корупції, підписанти зобов'язуються дотримуватися наступних положень у своїй діяльності в Україні:

1. Забезпечити прозорість.

Організації повинні забезпечити, щоб імена членів правління та виконавчого керівництва були доступні для громадськості на їхньому веб-сайті разом з інформацією про історію та дату заснування.

2. Забезпечити незалежність від приватних стейкхолдерів та уникнення будь-яких конфліктів інтересів.

Усі працівники організації повинні працювати незалежно від будь-яких приватних зацікавлених сторін, таких як донори або приватні компанії. Організації повинні уникати будь-якого фактичного або потенційного конфлікту інтересів, який може виникнути у члена правління або великого донора щодо організації та її діяльності, а також приватного бізнесу або інших комерційних інтересів такого члена правління або донора.

3. Запровадити регулярне звітування.

Організація повинна проходити офіційний аудит своїх фінансів та діяльності незалежним стороннім аудитором щонайменше кожні 24 місяці, і такий аудиторський звіт (звіти) та будь-яка пов'язана з ним звітність повинні бути загальнодоступними на веб-сайті організації. Якщо організація здійснює свою діяльність в Україні через афілійовані особи, достатньо проведення аудиту материнської організації. Крім того, організація повинна періодично оновлювати інформацію про свої проекти та діяльність на своєму веб-сайті та/або в соціальних мережах.

4. Регулярні консультації зі стейкхолдерами.

Для забезпечення ефективності зусиль із надання допомоги та реконструкції організація повинна регулярно консультуватися із зацікавленими сторонами, які прямо чи опосередковано залучені до діяльності організації, зокрема з донорами, партнерами, відповідними суб'єктами державного та приватного секторів і цільовими бенефіціарами в громадах, що обслуговуються організацією.

5. Враховувати довгострокові наслідки.

Там, де це можливо або практично доцільно, організації повинні враховувати довгостроковий позитивний вплив своєї діяльності в таких важливих сферах, як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура, водопостачання та економічний розвиток.

6. Співпрацювати з місцевою владою та іншими надавачами допомоги.

Організації повинні співпрацювати з місцевою владою та іншими організаціями з надання допомоги та реконструкції, щоб визначити пріоритетні заходи та уникнути дублювання зусиль.

7. Підтримувати зусилля з викриття корупції.

Організації повинні бути активними антикорупційними сторожовими псами, пильними та рішучими у викритті корупції.

Проект "ALL 4 UKRAINE" (ALL4UA)

Проект "ALL 4 UKRAINE" (ALL4UA) був створений за ініціативи Економічної ради при міському голові Жешува і діє у співпраці з мерією Жешува, Підкарпатським бізнес-клубом, Крайовою господарською палатою (Krajowa Izba Gospodarcza), Клубом бізнес-центрів, Конфедерацією Lewiatan, Польсько-українською господарчою палатою, Фундацією WORLD FOR UKRAINE (W4UAF) та Жешувською торгово-промисловою палатою.

I. Мета проекту:

Метою ініціативи "ALL4UA" є надання можливості польському бізнесу взяти участь у процесі відновлення України після закінчення військових дій. Усвідомлюючи стратегічне розташування підприємств Підкарпаття, ми хочемо просувати ідею співпраці, обміну знаннями та налагодження ділового партнерства між польськими та українськими підприємцями. В рамках ініціативи "ALL4UA" ми наголошуємо на необхідності побудови довгострокових ділових відносин, які сприятимуть успішному економічному відновленню України. З цієї причини ми не закриваємося від контактів з компаніями з інших країн Європи та Північної Америки, які разом з нами хочуть створити середовище, сприятливе для спільної діяльності для економічного розвитку обох регіонів.

II. Діяльність, що здійснюється в рамках програми ALL4UA:

1. База даних компанії

Існує база даних польських, українських та інших європейських і північноамериканських компаній, які виявили бажання взяти участь у проекті ALL4UA. Понад 40 польських компаній, пов'язаних з Економічною радою мера міста Жешув та партнерськими організаціями та установами, зголосилися до співпраці. Ці компанії працюють у різних секторах, включаючи послуги, виробництво, будівництво, монтаж та логістику, а задекларовані ними потужності та обсяги поставок сягають рівня близько 40 мільйонів євро на місяць. База даних компаній поступово оновлюється.

2. Саміт та економічний круглий стіл "Світ для України" (W4UA)

Завдяки співпраці з ФОНДОМ WORLD FOR UKRAINE (W4UAF) Економічна рада взяла активну участь в Економічному круглому столі, сидячи поруч з представниками влади, урядових та дипломатичних установ, а також органів місцевого самоврядування. Під час заходу, який відбувся 28-29 вересня 2023 року в Ясьонці поблизу Жешува, пройшла дискусія, в рамках якої були представлені можливості підтримки підприємців, зацікавлених в українському ринку, а також питання, пов'язані з ризиками та загрозами ведення бізнесу в Україні, безпекою інвестицій в Україну. Були презентовані можливості функціонування платформи DREAM. Захід завершився підписанням угоди між владою Жешува та містом-партнером Херсоном. З метою підтримки польських підприємців Економічна рада запросила до реалізації проекту найкращих експертів у сфері страхування, права і торгівлі.

3. Міжнародне співробітництво та представництво Економічної ради в органах влади та установах

Проект передбачає співпрацю з місцевими органами влади Польщі та України, урядами обох країн, а також Європейським Союзом та Сполученими Штатами. Одним з етапів є подання офіційного запиту на участь польських компаній у процесі відбудови України. Заплановано заходи, спрямовані на зміцнення співпраці між польськими підприємцями та компаніями з інших країн Європи та Північної Америки. Вже відбулися відповідні зустрічі між польськими та канадськими компаніями.

РОЗДІЛ 3.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я

У цьому розділі представлено огляд поточної ситуації з психічним здоров'ям в Україні, окреслено як широкі потреби населення в цілому, так і особливі потреби дітей, людей похилого віку та ветеранів.

Панельна дискусія "Психологічне самопочуття української молоді". Зліва направо: Томаш Сребницький (Польська асоціація когнітивної та поведінкової терапії), Олена Ніколаєнко (Future for Ukraine), Прітан Амброазе (The Hollywood Insider), Якуб Гжебелец (Фонд "Uskrzydlamy"), Йоанна Гайдук (Save the Children Poland), Ольга Микитчин (Фонд "Голоси дітей").

3.1. Психологічна підготовка

Спостереження спікерів підкреслили підвищену увагу до психічного здоров'я в Україні в умовах війни, в тому числі ініціативи під керівництвом першої леді. Однак для багатьох українців доступ до належної психологічної підтримки залишається недостатнім. Зокрема, молоді люди у віці 18-25 років не наважуються звертатися по допомогу через поширені в суспільстві стереотипи. Люди похилого віку, які стикаються з переїздом і подальшою самотністю, потребують значної психологічної підтримки. Ветерани, військовослужбовці, які повертаються, та їхні сім'ї також потребують допомоги.

Україна потребує довгострокового плану широкомасштабної психологічної підтримки, визнаючи, що травми та проблеми психічного здоров'я можуть зберігатися і в постконфліктний період. Для вирішення проблеми нестачі психологів і тривалості навчання в галузі психології спікери рекомендують уряду впровадити цілеспрямовану програму прискореної підготовки психологів, яка забезпечить українських психологів науково обґрунтованими інструментами та знаннями. Заохочення медичних працівників до отримання міжнародного досвіду та адвокація підвищення заробітної плати може посилити ефективність охорони здоров'я за рахунок зменшення тіньових платежів та сприяння прозорості.

Я вірю, що, об'єднавши зусилля неурядових організацій, психологів, соціальних працівників та прихильників охорони здоров'я - людей, які справді прагнуть зробити Україну кращою, - ми зможемо зрештою намалювати більш оптимістичну картину в українській охороні здоров'я. Нам просто потрібно скористатися цією можливістю і не проґавити цей вирішальний момент.

Олександр Стаховський
доцент відділення онкоурології
Національного інституту раку в Києві

Спікери також запропонували, щоб терапевтичні сеанси були широко доступні для українського населення, а державні субсидії зробили їх доступними або безкоштовними. Важливо також забезпечити довгострокове стабільне фінансування великих програм, спрямованих на широкі верстви населення, таких як безкоштовна лінія психологічної допомоги для українців Національної психологічної асоціації України, яка доступна в 21 країні світу. Інфраструктура телемедицини також була названа пріоритетом для покращення підготовки медичних працівників.

Покращення співпраці між українськими психологами та урядом має вирішальне значення для усунення прогалів у законодавстві у сфері психічного здоров'я. Пріоритетним завданням є створення інклюзивної програми підтримки психічного здоров'я для солдатів, що повертаються, та біженців, спрямованої на подолання потенційних травм і пов'язаних з ними проблем психічного здоров'я. Крім того, існує нагальна потреба в адаптації українського законодавства шляхом включення до його термінології окремої категорії психічного здоров'я, яка наразі відсутня у визначенні психіатричного здоров'я. Таке коригування значно посилить системний підхід до лікування психічних розладів в Україні.

3.2. Діти

Особливу групу, яка потребує комплексної психологічної підтримки, становлять діти, зокрема підлітки 13-15 років, які були визначені як особливо вразливі у воєнний час у дослідженні, проведеному на замовлення Третього Саміту перших леді та джентльменів.³ Опитування, проведене серед українських батьків та вчителів у квітні-травні 2022 року, оприлюднило невтішну статистику: близько 30% дітей зазнали переміщення, третина перебувала у прифронтових зонах або зонах тимчасової окупації, а 20% стали безпосередніми свідками війни. Приблизно 30% пережили розлуку з батьками, 15-18% боялися повітряних нальотів, а половина дітей страждали від емоційних перепадів і тривоги. Крім того, 15% дітей виявили підвищену залежність від комп'ютерних ігор, що вплинуло на їхні когнітивні здібності та мотивацію. Примітно, що опитування також показало, що самі вчителі також потребують психологічної підтримки. Близько 30% вчителів мали ознаки посттравматичної поведінки. Більше того, 10% вчителів не знали про досвід своїх учнів, а це дуже важлива інформація для уникнення подальших травм під час уроків.⁴

³ Третій Саміт перших леді та джентльменів (2023) Дослідження з 11 країн світу. https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/20/41/48f-9168da920789b2dcb058ac150d378_1694090239.pdf.

⁴ Kostenko T., Dovhopola K., Nabochenko O., Kurinna V., Mykhaylyuk V. (2022). Psychological well-being of children with special educational needs under martial law. *Amazonia Investiga*, 11(59), 98-107. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.9>.

Спікери підкреслили, що процес набуття травм, пов'язаних з війною, триває як серед дітей, так і серед дорослих. У Миколаєві працює 800 шкіл, деякі з них не мають вікон, що наражає дітей на небезпеку та страх. Поблизу російського та білоруського кордонів навчальний процес стикається з такими проблемами: офлайн-класи небезпечні через обстріли, а онлайн-освіта страждає від перебоїв у сигналі з міркувань безпеки. Учні вдаються до індивідуальних занять з репетиторами, але їм бракує систематичної освіти. На окупованих територіях Україна взагалі не може контролювати освітній процес і навіть комунікацію. Деокуповані регіони стикаються з проблемами зруйнованих шкіл, нестачею вчителів та непридатними для використання навчальними приміщеннями в умовах прямих бойових дій, коли виживання стає важливішим за навчання.

Організація психологічно сприятливого середовища в школах та інших навчальних закладах є пріоритетним завданням. Наразі в школах, як правило, працює один психолог на весь навчальний заклад. Однак спікери висловили занепокоєння, що ці шкільні психологи не мають можливості надавати індивідуальну допомогу дітям або вчителям. Вони також підкреслили, що шкільні вчителі не мають належної підготовки для підтримки психічного здоров'я дітей, і погодилися з необхідністю проведення обов'язкових курсів з питань психічного здоров'я для всіх вчителів. Крім того, важливо запровадити прозору систему супервізії психологів в українських школах.

Ще одним пріоритетом є розробка освітніх програм, що враховують травматизм і які впроваджуватимуться у навчальних матеріалах з усвідомленням потенційних тригерів. Такими тригерами можуть бути теми дому, батьків, смерті чи навіть літаків. Замість вилучення спікери запропонували враховувати чутливість контенту та вміло подавати матеріал. Такий підхід вимагає співпраці Міністерства освіти з психологами, належної підготовки вчителів та курсів травмоцутливості для батьків.

Діти, які постраждали від війни, потребують спеціальних програм у школах та дитячих садках. Олена Ніколаєнко ("Майбутнє України") закликала організації об'єднати зусилля для впровадження ефективних методик через Міністерство освіти України. Йоанна Гайдук (Save the Children Poland) наголосила на необхідності різних рівнів підтримки: структурований нагляд дорослих, навчання управлінню емоціями та психіатрична допомога. Програма Ніколаєнко націлена на те, щоб маленькі діти могли артикулювати свої почуття, використовуючи арт-терапевтичні центри як безпечний простір. Організація Гайдук пропонує бібліотечні простори для самостійного навчання, наголошуючи

на належній підготовці НУО до роботи з дітьми. Ініціатива "Школа Супергероїв" започаткувала навчання для дітей, які тривалий час перебувають у лікарні, адаптуючи навчальні програми до їхніх індивідуальних здібностей. Визнаючи стійкість дітей, вони прагнуть інвестувати в їхнє майбутнє, а не розглядати їх виключно як жертв, уникаючи цим самим ретравматизації та запобігаючи їх подальшим стражданням.

Українські діти, які живуть за кордоном, також стикаються з проблемами, такими як складність інтеграції в нову систему освіти або опанування двох освітніх систем одночасно (онлайн в Україні та очно за кордоном). Спікери запропонували приймаючим країнам співпрацювати, щоб підтримувати зв'язок українських дітей з батьківщиною, а не нав'язувати їм адаптацію до різних освітніх систем. Крім того, життєво важливо забезпечити дітям, які живуть за кордоном, можливість продовжувати українську освіту, наприклад, складаючи державні іспити онлайн. Крім того, важливим є надання розширеної безкоштовної психологічної підтримки як батькам, так і дітям, які проживають за кордоном.

3.3. Люди похилого віку

Хоча люди похилого віку належать до найбільш вразливих груп населення, вони є однією з найменш захищених груп в Україні. На думку спікерів, їхні потреби здебільшого ігноруються державою та гуманітарними організаціями. Варвара Тертична (Благодійний фонд "Старенькі") припустила, що це може бути пов'язано з віковою дискримінацією, яка призводить до того, що люди похилого віку не отримують достатньої медичної та соціальної допомоги і не забезпечені середовищем, пристосованим до їхніх фізичних потреб та потенційних обмежень. За словами Варвари Тертичної, з чотирьох мільйонів людей похилого віку в Україні 42% не мають грошей на їжу та основні ліки.⁵ Христина Семеген-Бодак (відділ охорони здоров'я Карітас Україна) додала, що 80% пенсіонерів, особливо жінок, наразі живуть за межею бідності. Війна ще більше погіршила їхнє становище, оскільки багато людей похилого віку вирішили залишитися в Україні, де вони страждають від наслідків війни, відсутності належних послуг та ізоляції від своїх близьких, які могли втекти. Таким чином, існує величезна потреба в допомозі.

Численні доповідачі підкреслювали, що першим життєво важливим кроком у допомозі літнім людям в Україні є визнання суспільством їхніх потреб. Христина Семеген-Бодак запропонувала соціальну реформу в Україні, яка б передбачала більш тісну співпрацю з гуманітарними організаціями для надання необхідних послуг. Наголошувалося на освітніх програмах для кваліфікованого персоналу та справедливій

⁵ Amnesty International (2022) Investigation: Older people's experience of war in Ukraine. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2022/12/older-people-ukraine-war-displacement-and-access-to-housing/>.

оплаті праці соціальних працівників. Бріттани Армстронг (Українська програма телемедицини) наголосила на важливості розуміння ситуації людей похилого віку перед наданням послуг. Вона поділилася історією своєї організації про надання допомоги літнім людям через програму телемедицини, яка зіткнулася з проблемою недостатньої обізнаності літніх людей про послугу, а також з відсутністю необхідних технологій. Її програма була адаптована шляхом контактування з літніми людьми у місцях, де вони бувають, таких як парки, а також створенням технологічних хабів для покращення зв'язку з ними. Армстронг виступала за надання пріоритету профілактиці над дорогим лікуванням, яке є наслідком занедбаного здоров'я.

3.4. Ветерани

Конфлікт, що триває в Україні, призводить уже і призведе ще більше у майбутньому до того, що багато ветеранів потребуватимуть значної допомоги, як от медичної, психологічної та перекваліфікації. Тетяна Калита (заступниця міністра у справах ветеранів України) висвітлила поточні зусилля з розробки цифрової політики у цій сфері. Онлайн-платформа "Е-ветеран", призначена для ветеранів, сімей загиблих ветеранів та їхніх родичів, полегшує отримання послуг та доступ до інформації. Крім того, Міністерство ветеранів створило веб-сайт психологічної самодіагностики для прискорення самодіагностики та визначення потреб самими ветеранами.

Щодо реабілітаційних програм, спікери підкреслили переваги програм "рівний-рівному", які сприяють відновленню та адаптації до життєвих викликів. Такі навчальні програми поширюються на тих, хто першими реагує на надзвичайні ситуації, таких як пожежники та лікарі, які також потребують підтримки. Україна запровадила програму допомоги "рівний-рівному" для ветеранів, збираючи зворотній зв'язок для вдосконалення через Міністерство у справах ветеранів. Подібний підхід застосовується в Центрі "Unbroken" у Львові, де люди з ампутованими кінцівками виступають у ролі наставників, надаючи неоціненну підтримку новим пацієнтам і максимально підвищуючи їхню незалежність за допомогою протезування. Йоанна Юзефяк (Mediciner) підкреслила позитивний вплив на психічне здоров'я ветеранів їхньої взаємодії з дітьми-сиротами та тваринами у притулках. Ці підходи спрямовані на те, щоб допомогти людям відновити попереднє життя або набути нових навичок, одночасно сприяючи незалежності та психічному благополуччю в цьому процесі.

Щодо програм фізичної реабілітації, Олег Білянський (Unbroken) зазначив, що основною проблемою наразі є придбання та виготовлення протезів, оскільки попит на них перевищує пропозицію. "Unbroken" продовжують

шукати комплектуючі для протезів як в Україні, так і за кордоном. Тим часом "Unbroken" став дослідницькою та навчальною базою для інших реабілітаційних центрів з усієї України. Наприклад, у центрі вивчають і розробляють реабілітацію при особливій травмі, спричиненій втратою зору, черепно-мозковими травмами, а також відновленням мовлення.

Спікери також заглибилися у часто непомітні травми другого ступеня, з якими стикаються ветерани війни. Ксенія Возніцина (Міністерство охорони здоров'я України) розповіла про вплив вибухової хвилі на мозок, який не відразу помітний, але з яким часто стикаються солдати. Майкл Меллі, викладач тактико-медичної підготовки, підкреслив, що в США самогубство є частою причиною смерті серед американських ветеранів, що підкреслює небезпеку ПТСР для українських ветеранів.

Насамкінець, пані Возніцина наголосила на ролі суспільства у сприянні реінтеграції ветеранів. Родичі повинні навчитися розвивати емпатію та ефективно спілкуватися, щоб зменшити ризики розвитку деструктивних моделей поведінки ветеранів. Вона також зазначила, що корпоративні суб'єкти можуть відігравати важливу роль у процесі реінтеграції, надаючи нові можливості для працевлаштування.

Багато людей в усьому світі дивуються стійкості українців, і їм цікаво, в чому секрет нашої життєстійкості. Наш секрет - у культурі. З мого досвіду, багато людей знаходять психологічне полегшення у зв'язку зі своїм корінням. Це може включати читання історичних книг, носіння національного одягу, співання українських пісень та долучення до нашої багатой культури. Наша культура може бути як нашою зброєю, так і нашим зціленням.

Валерія Палій
президент Національної психологічної асоціації України

РОЗДІЛ 4

ПРАВОСУДДЯ

З огляду на факти скоєння тяжких злочинів в Україні, забезпечення відповідальності винних та відшкодування збитків жертвам є пріоритетним завданням. Важливими питаннями в цьому контексті є зміцнення національної інфраструктури для боротьби з такими злочинами, фінансування відшкодування збитків жертвам, компенсації бізнесу та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили злочини проти дітей.

Панельна дискусія "Про жертви війни: репарації за скоєні воєнні злочини". Зліва направо: Джеймс Патрік Секстон (Інститут Ассера), Павло Пушкар (Рада Європи), Дебора Руїс Вердуско (Міжнародний кримінальний суд), Ігор Цвєтковський (Міжнародна організація з міграції), Клара Лусія Сандоваль Вільяльба (Global Survivors Fund), Олена Анчел (SEMA Україна), Вікторія Кеpp (Redress/Asser Institute).

4.1. Відповідальність за воєнні злочини

Вже досліджено кілька шляхів притягнення до відповідальності за воєнні злочини як в рамках української, так і міжнародної судової системи. На міжнародному рівні через два дні після вторгнення Україна подала позов до Міжнародного суду ООН зі звинуваченнями відповідно до Конвенції про геноцид. Крім того, Міжнародний кримінальний суд розпочав розслідування кількох ймовірних злочинів, скоєних у контексті війни. Кілька європейських країн також розпочали попередні розслідування, наприклад, спільне розслідування в рамках Євроюсту, ініційоване Литвою, Польщею та Україною в березні 2022 року. На внутрішньому рівні українська влада разом із правозахисними групами та неурядовими організаціями задокументували докази злочинів, скоєних від початку війни, створивши розгалужену мережу ініціатив із притягнення винних до відповідальності. Однак залишаються питання щодо того, як ці зусилля можна гармонізувати і які з них є найбільш ефективними.

За словами Надії Волкової (Українська юридична консультативна група), після повномасштабного вторгнення спостерігається різке збільшення кількості національних справ. Якщо раніше судові органи мали спиратися на докази, зібрані неурядовими організаціями під час інтерв'ю з військовими, які поверталися з фронту, то тепер вони можуть використовувати велику кількість інформації з відкритих джерел і доказів з різних архівів. Також обговорюється можливість створення централізованого архіву, реалізація чого на практиці поки що залишається неясною.

Надія Волкова, тим не менш, підкреслила необхідність внесення змін до вітчизняної судової системи для забезпечення ефективного переслідування міжнародних злочинів. Однією з проблем у цьому відношенні є невизнання доказів з відкритих джерел в українському Кримінально-процесуальному кодексі, що означає, що їх використання залежить від суддівського розсуду. Крім того, поліція не має повноважень розслідувати воєнні злочини, що призводить до втрати часу і грошей. Нарешті, кримінально-процесуальні норми наразі обмежують максимальний термін розслідування 12 місяцями з можливістю його продовження до 18 місяців. Збільшення цього терміну дозволило б проводити більш ефективні розслідування, оскільки збір доказів щодо міжнародних злочинів займає багато часу. Ще однією ключовою проблемою вітчизняної правової системи є відсутність ключових судових органів та брак юридичних кадрів, як зазначила Вероніка Крейденкова (Громадська рада добросовісності). Оскільки вторгнення спричинило як масову відставку суддів, так і підвищену потребу в кримінальних розслідуваннях, наразі у Вищому суді правосуддя є 2 000 відкритих вакансій. Крім того, багато суддів не підготовлені до розслідування воєнних злочинів.

Таким чином, залишається питання, як може виглядати ефективна система юридичної відповідальності. У зв'язку з цим було

запропоновано три ідеї. По-перше, ввести міжнародних суддів до складу українських національних судів для розгляду справ, пов'язаних з міжнародними злочинами. Це, однак, складно на практиці, оскільки для цього необхідно внести зміни до Конституції України, що заборонено в умовах воєнного стану. Другий варіант - створити окремих суд для розгляду воєнних злочинів. Однак, оскільки переслідування воєнних злочинців займає багато часу і зачіпає жертв з усієї країни, створення централізованого суду не видається доцільним. Тому кращим варіантом є створення спеціалізованої палати в рамках існуючих судів, що включатиме суди першої, другої та апеляційної інстанції. Оскільки деякі судді мають досвід у цьому питанні, інших можна було б відправити на спеціальне навчання за кордон. Однак у цьому контексті важливо, щоб судді проходили сувору перевірку на добросовісність для оцінки їхньої придатності до участі в судових процесах. Вероніка Крейденкова також підкреслила важливість спільної роботи з міжнародними партнерами для здійснення тиску на українську владу з метою впровадження адекватних і необхідних змін у вітчизняній судовій системі.

Тому підтримка Сполучених Штатів, які є одним з ключових союзників України, має вирішальне значення. У зв'язку з цим Девід Шлефер (Державний департамент США) підкреслив, що Україна залишається пріоритетним напрямком для Сполучених Штатів, який має на меті зміцнити Україну на полі бою, полегшити гуманітарні проблеми, а також підтримати правосуддя та підзвітність. Ключові зусилля включають Єльську консерваторію конфліктів, яка використовує комерційно доступні технології, такі як технологія геолокації, для моніторингу злочинів, скоєних Росією, шляхом документування фільтрації, депортації, торгівлі людьми та злочинів, скоєних в окупованих українських містах. Крім того, Сполучені Штати створили Комісію з розслідування всіх ймовірних порушень прав людини і підтримують Моніторинговий механізм ООН з прав людини, Московський механізм ОБСЄ, а також нові міжнародні механізми та інфраструктуру, що розвиваються в Україні, такі як Міжнародний центр з розслідування злочину агресії, Реєстр претензій, і, можливо, спеціальний трибунал з розслідування міжнародних злочинів в Україні. Нарешті, Сполучені Штати підтримують Україну через Консультативну групу з розслідування воєнних злочинів (АСА) - багатонаціональну ініціативу, що здійснюється спільно з Європейським Союзом та Великою Британією і має на меті посилити спроможність України судити злочинців. Враховуючи величезну кількість справ, близько 100 000 яких зазначені як воєнні злочини, КГК допомагає зі збором доказів, а також у підготовці та судовому розгляді справ. Ініціатива так чи інакше брала участь у всіх 100 успішних судових процесах і зараз відкрита для інших країн. Таким чином, Сполучені Штати підтримують інтернаціоналізовану систему підзвітності, що базується на українській судовій інфраструктурі з міжнародною підтримкою.

Думки щодо створення спеціального трибуналу для розслідування злочину агресії розділилися. Хоча Сполучені Штати зага-

лом підтримують цю ідею, інші країни не погоджуються з нею. Аргументи проти створення трибуналу включають міркування про те, що злочин агресії кодифікований у Римському статуті Міжнародного кримінального суду (МКС) і тому повинен розглядатися в МКС, високі витрати на створення такого нового органу, а також питання про те, як жертви можуть отримати користь від такого судового процесу без з'ясування того, хто є жертвами злочину агресії, і як вони можуть отримати компенсацію. Замість цього Надія Волкова закликала працювати над механізмом, який би дозволив МКС розслідувати цей злочин, і водночас підштовхувати український уряд до ратифікації Римського статуту. Тому вона запропонувала Європейському Союзу чинити тиск на Україну, щоб забезпечити ратифікацію.

4.2. Відшкодування збитків потерпілим

Хоча докази воєнних злочинів збираються в Україні з 2014 року, й існують судові механізми для притягнення винних до відповідальності, виплата компенсацій жертвам зараз має важливе значення для того, щоб вони могли якнайшвидше відновити своє життя.

Однією з важливих груп є жертви сексуального та гендерно зумовленого насильства (СГН). За словами Олени Апчел (Всеукраїнська мережа жінок, які постраждали від насильства - SEMA Україна), після пережитої неймовірної травми вони потребують довготривалої медичної допомоги, підтримки адвокатів, допомоги з житлом та працевлаштуванням, а також офіційного визнання їхнього статусу жертви на державному рівні. Надаючи таку допомогу, важливо створити механізми негайного реагування, щоб скоротити час, перш ніж вони зможуть скористатися підтримкою. Хоча є гуманітарні організації, які готові надавати допомогу постраждалим, важливо, за словами Ірини Кіреєвої, домогтися компенсації від агресора. Це досить тривалий міжнародний процес, але не абстрактний і важливий для забезпечення справедливості. Важливою нещодавньою подією в цьому контексті є створення Реєстру збитків для України, заснованого Радою Європи у травні 2023 року, який буде збирати претензії та організовувати прямі компенсації постраждалим без жодних посередницьких органів.

Таким чином, важливо пам'ятати, що, оскільки основною метою відшкодування є інтеграція потерпілих у суспільство до приблизно такого ж становища, як і до злочину, в Україні необхідно створити систему, засновану на підході, орієнтованому на потерпілих. Це передбачає опитування потерпілих щодо виду необхідної допомоги та надання їм можливості висловити свою думку щодо її надання. У зв'язку з цим, важливо налагодити належний процес координації під час судових процесів за участю не лише українського уряду, а й

громадянського суспільства, дозволивши їм допомагати зі збором доказів, щоб не травмувати жертв, покладаючи на них відповідальність за збір доказів, як зазначила Клара Люсія Сандоваль Вільялба (Global Survivors Fund).

У зв'язку з цим постає питання фінансування репарацій з огляду на величезні масштаби руйнувань в Україні. Згідно зі звітом Світового банку за березень 2023 року, на реконструкцію та відновлення України наразі необхідно 411 мільярдів доларів.⁷ За словами Даріуша Шимчича (Польсько-українська господарча палата), щомісяця до цієї суми додається ще 5-10 мільярдів доларів. Тому важливо знайти стійкі способи фінансування репарацій та уникнути збільшення навантаження на державні фонди. Джеймс Патрік Секстон (Інститут Ассера) обговорив ідею заморожування російських активів. За його словами, хоча активи центробанку РФ на суму майже 300 мільярдів доларів були заморожені санкціями, їх конфіскація є юридично проблематичною. Крім того, хоча можна конфіскувати кошти осіб, які перебувають під санкціями, наприклад російських олігархів, цей шлях також має свої обмеження через відповідні проблеми з правами людини. Даріуш Шимчича запропонував інший підхід, вказавши на юридичні проблеми із заморожуванням російських активів у європейських банках. Натомість, він вважає, що відновлення України має бути насамперед результатом співпраці між громадським та державним секторами.

4.3. Компенсації бізнесу

Важливим, хоча іноді й нехтуваним аспектом забезпечення правосуддя в українському контексті є компенсація бізнесу за збитки, яких він зазнав внаслідок війни. За словами Тимура Бондарева (Arzinger Law Practice), бізнес має кілька шляхів для отримання компенсації. По-перше, донедавна бізнес мав можливість звернутися до Європейського суду з прав людини. Хоча це був не найефективніший спосіб компенсації, він був найдоступнішим і тому популярним. Однак після виходу Росії з Ради Європи у 2022 році це більше не є можливим, оскільки Суд доступний лише для громадян країн-членів Ради.

Крім того, бізнес може подавати позови до національних судів України. Хоча були деякі успішні випадки, постійною проблемою в цьому відношенні є суверенний імунітет держав - концепція міжнародного права, яка забороняє одній державі притягати до відповідальності іншу. Це ускладнює позови України проти Росії.

Найефективнішим варіантом, на думку Тимура Бондарева, є інвестиційний арбітраж. Хоча це найдорожчий шлях, рішення, отримані таким чином, майже повсюдно виконуються,

⁷Світовий банк (23 березня 2023 року) оновив Оцінку потреб України у відновленні та реконструкції. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment>.

оскільки багато країн підписали Європейську конвенцію про визнання та виконання арбітражних рішень. Однак наразі фінансову підтримку отримують лише старі позови, що стосуються ситуації в Криму з 2014 року. Таким чином, збитки мають бути значними, щоб витрати на реєстрацію та представництво були виправдані. Ці дискусії свідчать про відсутність шляхів для забезпечення належної компенсації бізнесу за збитки, понесені внаслідок війни.

4.4. Депортація дітей

Наразі українська влада оцінює кількість депортованих українських дітей у понад 19 000,⁸ хоча за іншими даними ці цифри відрізняються. Це, однак, включає лише тих, чия відсутність була зареєстрована владою, і реальні цифри можуть бути набагато вищими, оскільки, за словами Ірини Копаниці (White Ribbon), неурядові організації оцінюють їх на рівні близько 300 000. За словами доповідачів, на момент проведення Саміту Україна змогла репатріювати лише 386 дітей. Як особливо вразлива група, ці діти ризикують стати жертвами інших міжнародних злочинів, таких як дискримінаційні переслідування або насильницькі злочини. Спікери підкреслили, що це вимагає створення унікального механізму репатріації, реабілітації та реінтеграції українських дітей.

У цьому контексті вчиняється кілька міжнародних злочинів. По-перше, депортація українських дітей до Росії є насильницьким переміщенням осіб, що вважається воєнним злочином згідно з міжнародним правом⁹. По-друге, повідомлення свідчать про зусилля з перевиховання, які нав'язують цим дітям російські цінності, мову та історію¹⁰. Деякі з них також стикаються з втратою громадянства та усиновленням російськими сім'ями, що призводить до стирання їхньої української ідентичності, що порушує основні права людини, такі як право на ідентичність, приватне і сімейне життя та освіту¹¹. Ці дії мають переслідуватися за міжнародним правом, спрямовані як на державні органи, так і на окремих осіб, відповідальних за порушення цих прав, з метою дотримання основних принципів прав людини та захисту постраждалих дітей.

До переслідування цих злочинів можуть залучатися як національні, так і міжнародні органи. Однак, за словами Хав'єра Переса Сальмерона (Global Rights Compliance), координація між різними судовими установами є ключовим моментом у цьому процесі. Крім того, судові процеси можуть вимагати участі самих дітей, і в цьому випадку важливо захистити їх від повторної травматизації, наприклад, обмеживши кількість

допитів. Це вимагає тісної співпраці між прокуратурою, НУО та журналістами. Вероніка Білкова (Карлів університет у Празі) також підкреслила важливість нагадування громадськості про цю проблему і тиску на Росію, щоб вона дотримувалася принаймні деяких своїх міжнародних зобов'язань і, наприклад, оприлюднила список дітей, які були передані.

Ірина Копаниця підкреслила, що через незаконну депортацію дітей до Росії наразі не існує офіційних процедур, які б регулювали їхню законну репатріацію, і НУО, які хочуть повернути їх назад, стикаються з юридичними проблемами. Тому вона підкреслила важливість співпраці, обміну інформацією та розвитку мереж для НУО, які займаються репатріацією українських дітей.

Ще один аспект, на якому наголошували спікери, - доля дітей на окупованих територіях: хоча вони не депортовані, але стикаються з подібними методами індоктринації, змушені вивчати російську мову і терпіти всепроникну пропаганду війни в школах, спортивних установах, таборах і молодіжних групах. Існує також загроза їхнього переселення до Росії або обмеження батьківських прав. Навчання цих дітей в українських школах онлайн карається російською владою, якщо інтернет-провайдери повідомляють про таку онлайн-активність. Крім того, понад 7 000 дітей залишаються у літніх таборах у Росії та Білорусі. Тому Марія Суляліна (Центр громадянської освіти "Альменда") закликала міжнародну спільноту долучитися до репатріації українських дітей та захисту тих, хто перебуває на окупованих територіях. Важливо створити надійну систему реабілітації для репатріантів та навчити вчителів ефективній роботі з цими дітьми.

Українські діти піддаються так званому "патріотичному перевихованню", що означає, що вони повинні говорити тільки російською мовою, вивчати російську версію історії, співати російський гімн, (...) деяких з них позбавляють громадянства, а деяких всиновлюють, і це може означати кінець їхніх слідів".

Професор Вероніка Білкова
завідувачка кафедри міжнародного права
юридичного факультету Карлового
університету в Празі

⁸ Уряд Великої Британії (1 червня 2023 р.) Депортація українських дітей Росією: спільна заява www.gov.uk/government/news/joint-statement-on-deportation-of-ukrainian-children-by-russia. Через стрімкий розвиток війни та складність отримання достовірної інформації, точна кількість жертв варіюється. Більшість джерел, однак, згадують цифру понад 19 000.

⁹ Римський статут, стаття 7

¹⁰ Рада Європи (28 квітня 2023) Насильницьке переміщення та "русифікація" українських дітей свідчить про геноцид, вважає ПАРЕ. www.coe.int/en/web/portal/-/the-forcible-transfer-and-russification-of-ukrainian-children-shows-evidence-of-genocide-says-pare.

¹¹ Конвенція про права дитини, стаття 8; Загальна декларація прав людини, статті 9, 12, 15, 26.

РОЗДІЛ 5.

ЕКОНОМІКА

Хоча Україна стикається з багатьма викликами через триваючі військові дії, сприяння економічному зростанню є пріоритетним завданням. Це пов'язано насамперед із важливістю підтримки корпорацій, забезпеченням широкої зайнятості та створенням можливостей для іноземних інвестицій. У цьому розділі також пропонується кілька антикорупційних заходів на підтримку сталого економічного зростання.

Рафал Бжоска, директор InPost, отримує почесну нагороду за внесок у підтримку українських біженців у Польщі від W4UA Foundation та Corporate Connections.

5.1. Іноземні інвестиції

Щодо ландшафту іноземних інвестицій в Україні, спікери підкреслили, що, незважаючи на певні виклики, існує багато бізнес-можливостей та ініціатив, які зменшують ризики. Наприклад, президент Польщі нещодавно схвалив закон про реформування страхових полісів для польських фірм, які інвестують в Україну, що надає їм значні переваги для ведення бізнесу. Україна також взяла на себе ініціативу і створила спеціальні економічні зони, які сприяли залученню іноземних інвестицій. Ці ініціативи призвели до того, що близько 600 іноземних компаній, зокрема меблеві фабрики, виробники фарб і вікон продовжують працювати в Україні, незважаючи на ризики, пов'язані з війною. Серед них близько 60 польських компаній, що спеціалізуються на будівельних матеріалах, логістиці та консультуванні з питань європейської інтеграції. Також з'являються нові можливості для бізнесу. Наприклад, у Харківській області спостерігається економічне відродження: близько 8 000 малих підприємств відновили свою діяльність. Військова адміністрація шукає технічну підтримку, навчання і персонал для стратегічного партнерства. Таким чином, регіон не лише потребує гуманітарної допомоги, але й пропонує інвестиційні можливості, особливо в машинобудуванні та агропромисловому секторі.

Роман Нікітов (ICU Ventures) зауважив, що протягом 20 років приватний капітал у Східній Європі був недостатньо інвестований, і лише останнім часом спостерігається зростання приватних інвестицій. На його думку, венчурній екосистемі

Інсталяція-послання російському президенту Путіну під назвою "Застрелись". Автор: скульптор і дизайнер Дмитро Ів.

Україна повинна боротися з корупцією, покласти їй край, і треба прямо сказати: корупція є головною перешкодою для розвитку бізнесу в Україні, і вона буде ще більшою перешкодою з точки зору відбудови. Якщо Україна не викоринить корупцію розпеченим залізом, то ця реконструкція не матиме ні масштабу, ні бажаних результатів.

Рафал Бжоска
президент компанії *Inpost ma Integer*

бракує підтримки для суттєвого зростання малих інноваційних компаній, що призводить до розриву у фінансуванні між компаніями на ранніх та пізніх стадіях і нехтування талантами та можливостями. Розгляд України та Польщі як частини ширшого східноєвропейського ринку має вирішальне значення. Українські мігранти в Європі заснували численні фірми, які принесли значну користь регіональній економіці. У зв'язку з цим спікери відзначили, що інвестиції США можуть зробити значний внесок у сталий розвиток таких невеликих проєктів в Україні. Вважаючи існуючі державні програми підтримки стартапів недостатніми, Нікітов також виступив за приватне фінансування, зменшення бюрократії та залучення інвесторів, що додає реальної цінності, а також за надання підприємцям можливості ефективно просувати себе та висловлювати свої прагнення на глобальному рівні.

Банки розвитку, такі як Світовий банк або Європейський інвестиційний банк, мають відігравати більш активну роль в Україні, посилюючи економічну підтримку через збільшення прямих іноземних інвестицій та банківських гарантій. Інтеграція зусиль приватного сектору з механізмами державних закупівель ООН є ключовою вимогою для прискорення надання допомоги та відновлення. Доповідачі також рекомен-

дували іноземним підприємцям вчити українську мову та культуру, а також консультиватися з місцевими бізнес-центрами перед виходом на ринок.

Обговорюючи іноземні інвестиції в Україні, спікери підкреслили перешкоди, пов'язані з дефіцитом прозорості та складними процесами участі в тендерах, і наголосили на необхідності спрощення цих процедур. Вони також погодилися, що утримання від інвестицій в Україну через корупцію є контрпродуктивним. Натомість вони підкреслили важливість інвестування в малий бізнес та індивідуальних підприємців для боротьби з корупцією на низовому рівні та зміцнення критично важливого для України сектору малих та середніх підприємств. Такий підхід передбачає розвиток цих суб'єктів, формування у них зацікавленості у своїй країні та заохочення їхньої активної участі у прогресі своєї держави. Нікітов підкреслив, що без державних гарантій інвестиції не зможуть відновити постраждалі від війни райони. Він запропонував створити виробничі центри поблизу польського кордону, закликавши європейські фінансові установи підтримати такі ініціативи. Окрім матеріальної відбудови Україна потребує структурних реформ, прозорості та довіри до залучених організацій, що суттєво сприятиме боротьбі з корупцією та омолодженню країни. Фірми, що фінансуються з-за кордону, повинні дотримуватися найвищих стандартів, забезпечувати прозоре управління, впроваджувати етичні методи ведення бізнесу та дотримуватися трудового законодавства, щоб сформувати більш процвітаючу та етичну Україну.

Нарешті, було обговорено, чи є доцільним вихід з російського ринку. Спікери згадали, що багато польських компаній пішли

з російського ринку, щоб уникнути фінансування російського уряду та його військових зусиль. Наприклад, компанія British American Tobacco (BAT) пішла з російського та білоруського ринків 7 вересня 2023 року. Процедура виходу почалася в березні 2022 року, але BAT знадобився час, щоб завершити виконання зобов'язань, що впливають з національного та міжнародного законодавства. Наразі компанія більше не отримує жодних фінансових надходжень від продажів на цих ринках.¹²

5.2. Працевлаштування

Дискусії на Саміті підкреслили гостру потребу в забезпеченні відповідних можливостей працевлаштування для українських біженців. Польські підприємці докладають значних зусиль для працевлаштування українських робітників. Рафал Бжоска (InPost), який працевлаштовує 2 200 осіб у Польщі - втричі більше, ніж у довоєнні часи, причому понад 60% з них - жінки, наголосив на необхідності паритету в оплаті праці між українськими та польськими колегами, вважаючи це лакмусовим папірцем для бізнес-етики. Домінік Лещинський (DL Invest Group) високо оцінив позитивний вплив української міграції на економіку Польщі, назвавши відкритість та амбіційність українців перевагами. Він виступив за створення платформи для українського бізнесу в Польщі, щоб збирати досвід для майбутніх починань в Україні. Рафал Сонік (Gemini Holding) також високо оцінив сильну трудову етику українців та наголосив на важливості взаємоповаги. Він запропонував роботодавцям розглянути можливість підвищення заробітної плати українським працівникам на знак визнання їхньої відданості та значущого внеску в суспільство. Українці повинні працювати не лише в корпораціях, вони також можуть принести велику користь гуманітарним організаціям, які пра-

¹² British American Tobacco (7 вересня 2023 р.) Оновлення бізнесу в Росії - відсутність угоди. https://www.bat.com/group/sites/UK_CRHJSY.nsf/vwPagesWebLive/DOCVFRJ#.

Дискусійна панель "Розширення можливостей громад біженців - використання економічного потенціалу та сприяння інтеграції". Зліва направо: Мартина Богачик (Фонд "Освіта для демократії"), Єва Хусейн (Polaron), Анна Домбровська (Ното Faber), Конрад Фіюлек (мер Жешува), Ігор Горков (Об'єднання українців у Польщі, Перемишльський відділ), Гжегож Груца (Польська гуманітарна акція PAK) та Едвін Бендик онлайн (Фонд Баторія)

цюють в Україні, як визнав Майкл Каппоні (Global Empowerment Mission). Працевлаштування українських біженців не лише відкриває різноманітні перспективи та збагачує робочу силу, але й надає їм можливості для фінансової стабільності та відчуття приналежності до приймаючої країни, сприяючи соціальній інтеграції та розширенню прав і можливостей.

Війна в Україні мобілізувала бізнес у безпрецедентний спосіб, особливо для Польщі. Окрім працевлаштування українських біженців, польський бізнес продемонстрував значну залученість у благодійні ініціативи. Зокрема, The Corporate Connections™, група міжнародних бізнес-професіоналів, організувала гуманітарну допомогу одразу після вторгнення. Бжоска згадав, як підприємці мотивували один одного, сприяючи формуванню нового мислення для компаній будь-якого масштабу щодо участі у суспільних справах. Ця зміна в підході тепер відлунує в очікуваннях працівників. Наприклад, Бжоска ініціював створення центру у Варшаві, який допомагає самотнім українським матерям знайти роботу, поки вони доглядають за своїми дітьми. Розумна допомога має вирішальне значення, підкреслив він. Відкидаючи застаріле уявлення про пріоритетність бізнесу над суспільними інтересами, спікери закликали до об'єднання зусиль у боротьбі з дискримінацією українців у Польщі. Вони погодилися, що будь-яка така дискримінація підриває важливий альянс між обома народами, закликаючи до колективної протидії будь-яким подібним діям.

5.3. Жінки в бізнесі

Кілька панелей обговорили тему гендерної нерівності в бізнесі. Спікери відзначили, що через стійкі гендерні сте-

реотипи в Україні не так багато жінок-підприємців. За оцінками спікерів, з кожних 330 підприємств в Україні лише близько 11 належать жінкам, і багато з них створені як одноосібні володіння. Однак з початком війни багато чоловіків залишили свої домівки, щоб воювати на фронті, а жінки залишилися забезпечувати свої сім'ї. Щоб допомогти жінкам впоратися з цими викликами, Ганна Крисюк очолює Клуб Ділових Жінок в Україні, який об'єднує успішних бізнес-леді для консолідації, розвитку, спілкування та співпраці. Клуб сприяє обміну досвідом, знаннями та енергією для розвитку громади, а також надає жінкам ресурси для підтримки їхніх підприємницьких цілей. Крім того, спікери наголосили на важливості культурних змін для того, щоб суспільство адаптувалося і прийняло жінку на лідерських ролях. Людмила Русаліна, українська жінка-підприємець, президент групи компаній LVR, висловила сподівання, що війна може створити необхідні умови, які дозволять жінкам не лише зайняти лідерські позиції зараз, але й зберегти їх після завершення конфлікту.

Українські жінки зараз тримають економічний фронт в Україні.

Ганна Крисюк
засновниця та президент
Business Woman Club

Дискусійна панель "Розширення можливостей громад біженців - використання економічного потенціалу та сприяння інтеграції". Зліва направо: Мартина Богачик (Фонд "Освіта для демократії"), Єва Хусейн (Polagon), Анна Домбровська (Ното Faber), Конрад Фійолек (мер Жешува), Ігор Горков (Об'єднання українців у Польщі, Перемишльський відділ), Гжегож Грুца (Польська гуманітарна акція PАН).

РОЗДІЛ 6.

ВІДБУДОВА

Інфраструктура України, серйозно пошкоджена російською агресією, потребує нагальної уваги. Обговорення в наступних розділах стосуються зусиль з відбудови, соціального житла, пошкодження енергетичної інфраструктури та рішень для сталого житлового будівництва. Основна увага приділяється задоволенню потреб людей, співпраці та пошуку довгострокових рішень.

Президент Жешува Конрад Фійолек та віце-мер Херсона Віталій Белобров підписують угоду про партнерство. Ця співпраця спрямована на розвиток інвестицій, економіки, культури, спорту та інших галузей між Жешувом та Херсоном.

6.1. Інфраструктура

Російська агресія завдала значної шкоди українській інфраструктурі. У таких місцях, як Донецька область, сотні тисяч людей не мають доступу до води та електрики, а діти - до освіти. За даними Світового банку, умови війни збільшили відсоток людей, які живуть у бідності, з 5,5% до 24,1% у 2022 році, а це означає, що додаткові 7,1 мільйона людей опинилися за межею бідності.¹³ Тому врахування поточних потреб людей має вирішальне значення.

Спікери зазначили, що реконструкція транспортної та енергетичної інфраструктури має бути пріоритетом. Крім того, реконструкція повинна продовжуватися для вирішення проблеми високого рівня забруднення в Україні та забезпечення відновлення довкілля. Ще до війни Україна наблизилася до екологічних норм ЄС, і спікери аплодували Верховній Раді за продовження зусиль з розробки подальшого законодавства з цього питання. Важливо, що Майкл Каппоні (GEM) підкреслив, що реконструкція не тільки повинна, але й вже почалася в багатьох місцях за підтримки місцевих органів влади та міжнародних партнерів, наприклад, у Бучі. Це місто - символ російських звірств - зараз в основному відбудоване.

Спікери також обговорили роль приватного сектору у відновленні країни. Даріуш Шимчиха (Польсько-українська господарча палата) наголосив на важливості надання пріоритетності українським компаніям в економіці країни під час процесу відновлення. Грем Вайміллер (BNI Group) також зазначив, що такий підхід сприятиме створенню робочих місць та залученню капіталу.

Одне з важливих питань пов'язане з допуском на український ринок, зокрема визнання кваліфікації іноземних інженерів. Компанії, які прагнуть взяти участь у відновленні України, повинні мати юридичну присутність і, бажано, кредитну історію, яку можна отримати через участь у невеликих тендерах. Під час панельної дискусії "Подолання бар'єрів доступу на український ринок для інженерів та будівельних компаній" було наголошено на необхідності узгодження законодавства, яке наразі суттєво відрізняється між Україною та країнами ЄС. Наприклад, в той час як польські інженери повинні бути членами Спільноти інженерів, Україна не висуває таких жорстких вимог, хоча і має власну інженерну спілку. Крім того, Україна може похвалитися надійною багаторівневою системою сертифікації інженерів-проектувальників. Іноземні фахівці отримують сертифікацію, що відповідає їхньому фактичному рівню досвіду до роботи в Україні. Вони можуть пройти сертифікацію, але це залишається дуже складним процесом. Або ж вони повинні працювати під керівництвом сертифіко-

ваного українського фахівця. Рафал Потєпа, член Ради Мало-польської окружної палати інженерів-будівельників, очікує, що потенційний вступ України до ЄС розширить її доступ до іноземних інженерів і потенційно вирішить проблему нестачі кваліфікованих кадрів, яка має вирішальне значення для зусиль з відбудови України.

6.2. (Соціальні) програми забезпечення житлом

Після повномасштабної російської агресії деякі муніципалітети зазнали значної депопуляції та пошкодження приватних і багатоквартирних будинків. За словами Тетяни Мельник, експерта з питань інфраструктури Асоціації міст України, це призвело до того, що близько 600 000 осіб потребують поліпшення житлових умов, що створює величезний виклик.

Доповідачі розійшлися в думках щодо того, чи відчуває Україна зараз дефіцит житла. Олексій Фелів (Integrates) висловив думку, що дефіцит дійсно існує, але він є наслідком невідповідності уряду. На протипагу цьому, Майкл Каппоні (GEM) виявив надлишок доступного житла в Україні, яке потребує належного використання та адаптації. Багато будинків мають незначні пошкодження, які можна відремонтувати за відносно невеликі кошти (близько 10 000-15 000 доларів США), що робить реконструкцію більш доцільним варіантом, ніж переселення сімей до тимчасового житла, наприклад, трейлерів. GEM успішно відремонтували близько 300 будівель, у тому числі близько 200 приватних будинків, встановлюючи щомісяця від 5 000 до 6 000 вікон. Каппоні зазначив, що при відновленні пошкоджених будинків вони співпрацювали з місцевими органами влади, що дозволило підвищити ефективність їхніх проектів. Він також привітав урядову програму, яка пропонує фінансову компенсацію без права власності. Заявники повинні були надати докази руйнування, отримати схвалення спеціальної комісії і могли зберегти право власності. Ця ініціатива значно пом'якшила житлову кризу, дозволивши людям уникнути дорогих і негідних державних притулків.

Ще однією важливою темою для обговорення стали рішення щодо тимчасового житла. Олексій Фелів погодився з Майклом Каппоні, розглядаючи притулки не як постійне рішення, а як негайне реагування. Оксана Гедз (БФ "Право на захист") відстежує житлові ініціативи в Україні з самого початку вторгнення. Вона повідомила, що в липні 2022 року налічувався 171 колективний об'єкт для розміщення 7 000 осіб; до травня 2023 року їхня кількість зросла до 4 000 об'єктів, в яких проживало 150 000 осіб. Це розширення, хоча і недостатнє для задоволення всіх поточних потреб у житлі, збільшило витрати державного та неурядового секторів на утримання

¹³ Світовий банк (30 листопада 2023). Світовий банк та Україна: Закладання фундаменту для відновлення в умовах війни. www.worldbank.org/en/results/2023/11/30/the-world-bank-and-ukraine-laying-the-groundwork-for-reconstruction-in-the-midst-of-war.

колективних притулків. Незважаючи на визнання притулків як короткострокового або середньострокового рішення, доповідачі підкреслили їхні недоліки, такі як пов'язаний з ними психічний стрес. Багато хто погодився з тим, що фокус має бути зміщений у бік надання можливостей виходу з колективних центрів і підтримки сталих, довгострокових житлових рішень для забезпечення належного добробуту. На додаток до швидкого відновлення пошкоджених будинків, Каппоні також виступив за грошові пожертви, які можуть бути використані для оплати оренди, замість того, щоб інвестувати в будівництво притулків.

Доповідачі поділилися цінною інформацією про політику соціального житла у своїх країнах. Аліна Мужьол-Венцлавовіч розкритикувала 25-річну польську програму соціального житла за проблеми сталості, дефіцит фінансування та високі внески за участь, особливо обтяжливі для молоді. Шамс Асаді, яка представляла місто Відень, розповіла, що Австрія розглядає житло як фундаментальне право людини, забезпечуючи надійне володіння та якісне житло для близько 60% з майже 2 мільйонів мешканців Відня. Така житлова політика, що фінансується за рахунок 1% податку на прибуток, який розподіляється між роботодавцями і працівниками, значно підвищує трудову активність і сприяє стабільно високим позиціям Відня в рейтингах якості життя. Обидві перспективи, з яких були виснені уроки для України, підкреслюють важливість розробки послідовної політики у сфері соціального житла.

Що стосується найближчих планів і рекомендацій для муніципалітетів, то подолання демографічних і соціальних перешкод, особливо у сфері зайнятості, є обов'язковим. Це пов'язано з тим, що дефіцит житла часто відповідає відсутності необхідної комерційної інфраструктури на цих територіях. Олексій Фелів згадав про військовий податок, що діє в Україні, запропонувавши продовжити його після війни, особливо заради соціального житла. Він визнав слов'янську культурну перевагу володіння житлом над орендою, ще раз підкресливши важливість ремонту або відбудови невеликих будинків. Аліна Мужьол-Венцлавовіч висловила занепокоєння щодо правових питань у постконфліктних сценаріях, провівши паралелі з досвідом Варшави після Другої світової війни. Вона наголосила на проблемах, пов'язаних з майновими спорами, і виступила за створення необхідної правової бази в Україні. Пропонуючи тимчасові закони, що сприятимуть гнучкому відновленню, вона також звернула увагу на потенційні ускладнення, такі як позови від спадкоємців померлих власників майна, рекомендуючи спеціальні положення для вирішення таких ситуацій. Українські спікери нагадали, що у 2014 році в Україні було прийнято постанову, яка дозволяє конвертувати лізингові платежі у права власності, що має на меті досягти балансу між лізингом та власністю. Цей баланс є важливим для заохочення участі приватного сектору в житловому секторі. Крім того, спікери виступили за проведення кампанії з залучення досвідчених фахівців до муніципалітетів, наголошуючи на важливості згуртованої команди, яка підтримує рішення мера.

Панельна дискусія "Деінформаційна війна - отримані уроки, сучасний ландшафт та нові технології".
Зліва направо: Крістофер Фуссер (Міжнародний союз демократів), Метью Бут (Посольство Великої Британії в Києві), Якуб Олек (TikTok).

6.3. Критична інфраструктура під ударом

Російські атаки на українську енергетичну інфраструктуру завдали значної шкоди по всій країні, глибоко вплинувши на економіку та суспільство. Руйнування енергетичної інфраструктури, включно з Каховською дамбою, спричинили значні перешкоди, особливо в зимовий період. Значна частина інфраструктури централізованого теплопостачання в районах, що постраждали від війни, пошкоджена і не підлягає відновленню. Також постраждали теплоелектроцентралі, які мають вирішальне значення для централізованого теплопостачання в містах. За підрахунками Галини Петрушки (Львівенерго), з 10 жовтня до кінця грудня 2022 року середньостатистичне українське домогосподарство загалом п'ять тижнів жило без електроенергії. Постійні та регулярні обстріли залишили 12 мільйонів українців без електрики або з обмеженим доступом до неї, порушивши інтернет-зв'язок, водопостачання та системи опалення в умовах мінусової температури. Ці перебої суттєво вплинули на водопостачання у великих містах, а також на телекомунікації та банківський сектор, включаючи обробку платежів, що поглибило економічну кризу.

За попередніми оцінками на початок 2023 року, збитки від руйнування інфраструктури електро-, газо- і теплопостачання, а також видобутку вугілля перевищили 10 мільярдів доларів США. Найважливіші потреби включають високовольтне передавальне обладнання та підстанції, додаткову генерацію та опалювальні потужності для най-

більш вразливих міст за рахунок газових турбін або газопоршневих двигунів.

ПРООН в Україні продемонструвала вплив глобальної співпраці, надавши два потужних автотрансформатори у жовтні 2023 року. Проєкт, реалізований Міністерством енергетики України та оператором Укренерго, отримав значну допомогу від Уряду Японії. Ці життєво важливі пристрої відіграють вирішальну роль у відновленні та стабілізації української енергосистеми, забезпечуючи доступ до електроенергії для понад 500 000 людей. Болеслав Палац наголосив на підтримці Польщею енергетичної інфраструктури України від початку війни. Польща надала численні електрогенератори через "Львівенерго", починаючи від невеликих побутових генераторів і закінчуючи машиною промислового класу, переобладнаною під притулок для біженців у Львівському технічному університеті. Ця допомога виходила за рамки реагування на надзвичайні ситуації і включала в себе відновлення трансформаторів і електромереж. Крім того, зусилля під керівництвом Олени Лапенко (DiXi Group) були зосереджені на превентивних заходах, реконфігурації та перенаправленні електроенергії, щоб мінімізувати вразливість і зменшити енергетичні обмеження перед потенційними атаками.

Насамкінець, спікери припустили, що негаразди в Україні можуть призвести до ширшого використання підземних ліній електропередач в інших країнах. На відміну від вразливих повітряних ліній на високих вежах, підземні споруди пропонують більшу стійкість, що значно зміцнює національну безпеку.

РОЗДІЛ 7

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ

Дезінформація, безперечно, є зростаючою проблемою, особливо коли вона стає зброєю під час війни. У цьому розділі узагальнено ключові виклики та рішення, запропоновані провідними експертами, які представляють різні голоси - від аналітичних центрів, соціальних мереж і організацій, що постраждали від російських дезінформаційних кампаній з боку Росії.

Панельна дискусія "Розуміння втоми від війни: Як зберегти інтерес світу до України". Зліва направо: Ніна Янкович (Центр інформаційної стійкості), Метью Бут (Посольство Великої Британії в Києві), Євгеній Афінеєвський (режисер фільму "Свобода у вогні"), Саллі Ястржебська (TVP World).

Цьогорічний саміт W4UA заглибився у низку тем, пов'язаних з дезінформацією. Під час панельних дискусій стало очевидним, що хоча дезінформація історично вкорінюється в традиційних ЗМІ під час конфліктів, її стратегічне військове застосування в сучасному цифровому світі, особливо з боку Росії, викликає тривогу. Дезінформація в цифрову епоху - це навмисно створена мережа оманливих наративів, пояснив Том Саузерн (Центр інформаційної стійкості). Він підкреслив, що кінцева мета дезінформації виходить за рамки націлювання на супротивників, а натомість спрямована на дестабілізацію альянсів. Росія вдосконалила дезінформацію для геополітичних цілей, використовуючи її для виправдання ворожих дій. Повномасштабне вторгнення в Україну є яскравою ілюстрацією цієї тактики.

Спікери представили конкретні приклади російської дезінформації. Наприклад, IT-компанія Євгена Попова "Осавул" розробила інструменти штучного інтелекту для виявлення закономірностей у дезінформаційних кампаніях. Вони виявили, що наративи про широкомасштабні зловживання з гуманітарною допомогою в Україні спочатку були сфабриковані в Росії і навмисно поширювалися через численні соціальні мережі. Спікери підкреслили, що військовослужбовці через соціальну ізольованість та острівний характер їхньої служби є вразливими мішенями для таких наративів.

Російська дезінформація також націлена на критично важливу енергетичну інфраструктуру в Україні. Галина Петрушка, директорка зі зв'язків з громадськістю ПАТ "Львівобленерго", повідомила, що під час відключень електроенергії вони спостерігали численні фейкові акаунти в соціальних мережах, які використовували їхній офіційний логотип та назву. Ці фейкові акаунти видавали себе за енергопостачальника і поширювали неправдиві графіки відновлення електропостачання, що викликало плутанину серед населення, ще більше підриваючи їхню довіру до енергопостачальника та місцевої влади.

Євген Попов окреслив чотири основні виклики, пов'язані з сучасною дезінформацією. По-перше, з появою технологій з відкритим вихідним кодом, таких як мовна модель GPT-4, зросла її доступність і дешевизна. Легкість виготовлення фейкового контенту, такого як фотографії, відео, голоси за кадром і тексти, пристосовані до конкретних регіонів і мов, посилює вплив дезінформаційних кампаній. По-друге, дезінформаційні кампанії надають перевагу емоційним стимулам, а не точності фактів, сіючи плутанину і розбрат. Організатори дезінформації маніпулюють емоціями, ефективно заохочуючи поширення оманливого контенту, незалежно від його правдивості. По-третє, сучасний ландшафт соціальних мереж також означає, що дезінформація може швидко і легко поширюватися на різних платформах і навіть відтворюватися професійними новинними агентствами. Динаміка "економії уваги", проілюстрована "стрічками" і "роліками",

що викликають звання, лише посилює ці побоювання. Такий комплексний підхід ускладнює протидію дезінформації, оскільки вона виглядає більш цілісною і правдоподібною. По-четверте, дезінформація спричиняє величезні фінансові витрати як з точки зору збитків, завданих бізнесу, так і з точки зору державних витрат, пов'язаних з контрнарративами та заходами кібербезпеки.

Спікери погодилися, що протидія дезінформації вимагає багаторівневого підходу. Вони рекомендували розбудовувати стійкість та об'єднаний опір, щоб захистити суспільство від дезінформації. Досягнення цього вимагає пріоритетності освіти, яка навчає користувачів розпізнавати і перевіряти онлайн-контент. Прості стратегії, такі як запитання "Чому я це бачу?" або розуміння механізмів роботи соціальних мереж, є безцінними. Проте зростання кількості фейків і розвиток штучного інтелекту дедалі більше ставить під сумнів здатність людей розпізнавати дезінформацію. Тому просування концепції "Посередників правди" - експертів, яким довіряють, які роз'яснюють складні теми в цифрову епоху, набуває вирішального значення.

Дезінформація (...) має наслідки для економіки. Вона має наслідки для громадської безпеки, громадського здоров'я, і також наслідки для індивідуальних життів. І тому, ходячи по цій дуже тонкій межі між свободою вираження поглядів і (...) цензурою, ми маємо розуміти, що повинні бути наслідки, адже якщо їх не буде, то що змусить (...) припинити це робити?

Ніна Янкович

віце-президент Центру інформаційної стійкості, письменниця та дослідниця

Ніна Янкович (Центр інформаційної стійкості) закликала до правових рішень. Вона підкреслила, що не можна недооцінювати шкідливі наслідки онлайн-нарративів. Цінуючи фактчекінг, вона вважає його недостатнім. Янкович запропонувала забезпечити нагляд за платформами соціальних мереж і накладати санкції на країни, які поширюють дезінформацію. Кілька спікерів погодилися з Янкович, що соціальні медіа-платформи повинні

нести відповідальність за поширення дезінформації. Бретт Ліа (Discourse Digital) висловив думку, що дуже важливо визначити конкретних учасників дезінформаційних кампаній, які стоять за ними, що дозволить виявити великі мережі та їхніх фінансових спонсорів. Спікери закликали міжнародне співтовариство, особливо альянс НАТО, збільшити фінансування та активно боротися з дезінформацією.

Аудіовізуальна інсталяція "Уламки незасуджених злочинів", створена на основі відеосвідчень та матеріалів, зібраних Центром Рафала Лемкіна для документування російських злочинів в Україні. Була презентована на саміті W4UA, щоб дати можливість глядачам ознайомитися з шокуючими розповідями свідків, які пережили російський полон, тортури та бомбардування.

ПАРТНЕРИ САМІТУ W4UA 2023

Патронаж

Партнери

Спонсори

Партнери з підтримки

Контент-партнери

Медіа-партнери

FOUNDATION | **W4UA**
WORLD FOR
UKRAINE